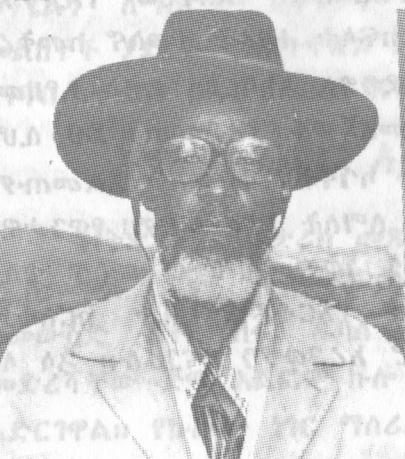
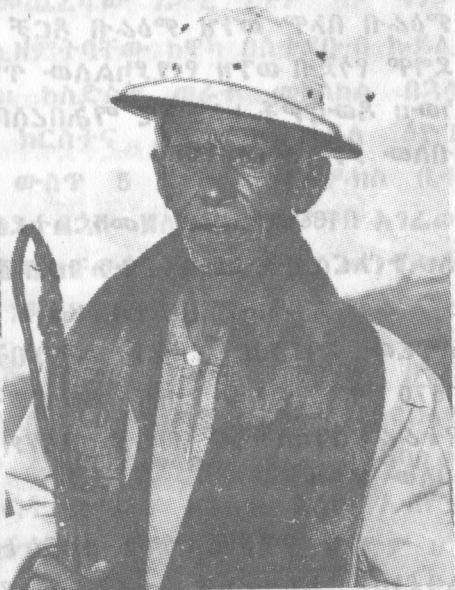

13. ዳውሮ ኮንታ

እግዚአብሔር በመከራዬ አገር አፈራኝ

ዘፍ:-41:51-52

የዳውሮ ኮንታ ቀዳማይ የወንጌል አገልጋዮች ወንጌላዊ ኢዮብ አበሎ፡ አቶ ገሎ፡
ወንጌላዊ ኩራቱ ጪሳም፡ ወንጌላዊ መንገሻ ሳካሎ

ምፅአተ ዳውሮ

ዳውሮ ኮንታ በቀድሞ አጠራሩ ኩሎ ኮንታ በወላይታ ሰሜን ምዕራብ በአሞ ወንዝ ምዕራብ ዳርቻ የሚገኝ እና በከፋ ምሥራቅ በኩል ደግሞ የጎጆብ ወንዝ የሚያካልለው ጥንታዊ ታሪክ ያለው ታላቅ አውራጃ ነው። ዳውሮዎች ከአሞአዊ ማሕበረሰቦች ቀደምት እና የሁሉም እናት ነን ብለው ያምናሉ።¹

በ16ኛው ክፍለ ዘመን ከተደረገው የኦሮሞዎች መስፋፋት በፊት አሁን አርሲዎች የሠፈሩበትን ከአዋሽ ወንዝ ደቡብ እና ከስልጤ ጉራጌ ምሥራቅ እንዲሁም ከአዋሳ ሐይቅ ሰሜን ባሉት ለም መሬቶች ላይ ሰፍረው እንደነበር የታሪክ መዛግብት ይጠቁማሉ። ኦሮሞዎች 1562-1570 ባደረጉባቸው ጫና ዳውሮዎች አሁን የሠፈሩባቸውን ደጋማ የተራራ ለንስላቶችና የኮንታ በረሃዎችን በተፈጥሮ ምሽግነት ሙጥኝ ብለው ኖሩ።

ይህ ጥንታዊ ግዛት ለክርስትና ሃይማኖት የተገለጠበት ዘመን እንደነበር አፈታሪካዊ መረጃዎች ያስረዳሉ። ማእከላዊው የኢትዮጵያ መንግሥት ተዳክሞ በሸዋና በሰሜን ክፍላተ ሐገራት ተወስኖ ከመቅረቱ በፊት አፄ ገላውዴዎስና አፄ ሰርፀ ድንግል አካባቢው ድረስ እየዘመቱ ግብር ያስገቡ እንደነበር የጽሑፍ መረጃዎች ያረጋግጣሉ።²ይህ ሲሆን የነገሥታቱን የዘመቻ ፍለጋ ተከትለው ካኅናትና ቀሳውስት አልመጡም፤ መጥተውም አድባራት አልመሠረቱም ለማለት አያስደፍርም፤ የጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን የዳበረ ልማድና ባህሏ ነውና። በዳውሮ ውስጥ ቁሲጋ የሚባሉት ጎሣዎች ከሰሜን የመጡ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ቀሳውስት ዝርያዎች እንደሆኑ የዳውሮ አረጋውያን ይናገራሉ። ጎላ ላይ

¹ ቀኝዝማች አሥራት ተመስገን፡ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፡ ጥቅምት 4 ቀን

1991 ዳውሮ ኮንታ፡ ዋካ ።

² Pankhurst, Richard. 1997 pp 266-7, 275

ግን ሃይማኖቱ ከስሞ ዘራቸውም በዳውሮነቱ ኮርቶና ጸንቶ ኖረ። የኦርቶዶክስ ክርስትና እንደገና ያበበው በራስ ወልደጊዮርጊስ የተመራው የዳግማዊ ምኒልክ ጦር በዳውሮ ኮንታ በ1883/84 ዓ.ም. ከሠፈረ በኋላ ነው።

በጊዜው የዳውሮ ኮንታ የመጨረሻው ነጋሢ ንጉሥ ካዎ ካንታ ከአቅማቸው በላይ የሆነ ሠራዊት ሲዘምትባቸው ከዋካ በስተደቡብ ኩዶሊ በሚባል ስልታዊ ተራራ ተሰወሩ። ከስድስት ወራት መካከል በኋላ ተማርከው ራስ ወልደጊዮርጊስ ክርስትና አንስተው ኃይለ ፅዮን አስፏቸው። በጥቂት ዓመታትም ውስጥ 5 ያህል የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያናት ታነጹ። ከኃይለ ፅዮን በኋላ ያሉት ነገሥታት አገሬው የንጉሥነትን ባህላዊ ማእረግ ባይነሣቸውም በማእከላዊ መንግሥት ሹማምንት ደረጃ የሚታወቁት ግን እንደባላባት ነበር።

ባለባቶቹ ከመንግሥት ሹማምንት ይልቅ በሕዝቡ ዘንድ ተሰሚነትና መታመን የነበራቸው ሊሆን ኦርቶዶክሳዊ ክርስትናን ከባህላዊ እምነት ጋር አዋህደው በልቦናቸው ፈቃድ ይመላለሱ ነበር። በአካባቢው የወንጌል ቃል በሙላት ከተሰበከበት ከ1939 አንስቶ እስከ አብዮቱ ፍንዳታ ድረስ ባሉት ዓመታት የወንጌልን ሩጫ በመግታት ረገድም ሆነ ወንጌልን ለማስሮጥ በቀጥታም በተዘዋዋሪም መንገድ ባለባቶችና መልከኞች ያደረጉት አስተዋጽኦ ከፍተኛ ነው። አስቀድመን የወንጌልን አገባብ ከተረከን በኋላ በመጠኑ እንመለስበታለን።

እግዚአብሔር አሳዶ ያገኘው ሕዝብ

በቅጽ አንድ የታሪክ መጽሐፍ እንደተገለጸው የመጀመሪያዎቹን የኤስ. አይ. ኤም ሚስዮናውያንን ከአዲስ አበባ መንገድ እየመሩ ለመውሰድ አቶ ብሩ ዱባለ ሚስዮናውያንን ባነጋገሩበት ወቅት መድረሻቸው ጅማ አልፎም ኩሎ (ዳውሮ) እንዲሆን ለማሳመን ጥረት አድርገዋል። የኩሎው ነገር ማሰሪያ ባይበጅለትም ከ72 ዓመታት በፊት

ሚስቶናውያኑ አዲስ አበባን የለቀቁት መድረሻቸውን ምዕራብ ኢትዮጵያ አድርገው እንደነበር ይታወቃል።

አቶ ብሩ ዱባለ የመጀመሪያው ጥረታቸው ከከሸፈ ከሦስት ዓመታት በኋላ ሚስቶናውያኑን አግባብተው አሰላዊ ጉብኝት ለማድረግ በጅማ በኩል ወደ ኩሎ ገብተው በዚያው ወደ ጎፋ (ቡልቂ)እና ሶዶ ለማለፍ ችለው ነበር። ሚስቶናውያኑ በአቶ ብሩ ዱባለ ትውልድ ቦታ ዳውሮ በቢ አካባቢ ለመሥራት ፍላጎት ቢያሳዩም በጊዜው የነበራቸው የሰውና የገንዘብ አቅም ሳይፈቅድላቸው ቀርቷል።

ከሌላ አራት ዓመታት በኋላ በ1927 ዓ.ም. አቶ ብሩ ዱባለና ሸርላ ሉዊስ የተባሉ ሚስቶናዊ ሳምንታትን የፈጀ ሚስቶናዊ ጉዞ አደረጉ። አቶ ብሩ በተለመደው ድፍረታቸውና ለሕዝባቸው መንፈሳዊ ሕይወት መታደስ በነበራቸው ቅንዓት ወንጌልን ሰበኩ። ምላሹ አስደንጋጭ ነበር፤ አንድ ሰው እንኳን-በወንጌል አላመነላቸውም ነበር።

የዳውሮ ኮንታ ቤተ ክርስቲያን አንጋፋ መሪዎች እንደ ሚሉት፡- አቶ ብሩ ለስብከት ከሚጠቀሙባቸው መጻሕፍት መካከል አንዱን በትውልድ ወረዳቸው በሚገኝ አንድ ዋሻ ውስጥ አለት ፈልፍለው ቀበሩ። አገራውም ልክ ጥንቆላ እንደሚሠሩ ነገር እየተገረመ ተመለከታቸው። “አንዳንዶችም የአቶ ዱባለ ልጅ ሰው አገር ሄዶ አበደ- ልቡን ነግረው” በማለት ከንፈሩን መጠጠላቸው። እሳቸው ግን፡- “ ዓመታትን ቆጥሮ የሚፈነዳ ፈንጅ ቀብራለሁ፤ ቢፈነዳ ሁላችሁ ታያላችሁ፤ የእግዚአብሔር ቃል ትቀበራለች እንጂ ሞታ አትቀርም” በማለት ለሕዝቡ ተናገሩ። ዓይናቸውንም ወደ ሰማይ አቅንተው “ እግዚአብሔር ሆይ! የአንተን ቃል በዚህ ሕዝብ ልብና በዚህ ዋሻ ውስጥ ቀብራለሁ፤ አንተ ባልክ ቀን ፍሬውን አጭዳለሁ፤” በማለት ጸልየው ወደ ወላይታ ተመለሱ።³ ከአንድ ዓመት በኋላ ኢጣሊያ ኢትዮጵያን ወረረች። በ1929

³ አቶ ባፈ ሓታላ፤ እና አቶ ኢዮብ ዜግ፤ ቃለጥላላዊ መረጃ፤ ጥቅምት 8 ቀን 1991 ዓ.ም. የካ ጳውሮ ኮንታ።

ዓ.ም. የወላይታ ሚስዮናውያን ሶዶን ለቀው ወጡ። ብሩ ዱባላ የአዲስቱ ቤተ ክርስቲያን መሪ ሆኑ።

ኢጣሊያ ኢትዮጵያን ከወረረችበት ወቅት አንስቶ ከቶም እረፍት እንዳልሆነላት ከቤተ ክርስቲያን መስፋፋትና ከወንጌል ስርጭት አንጻር በቅጽ አንድ የታሪክ መጽሐፍ በመጠኑ ተዘግቦአል። አገር እንደ ሰው በምታምጥበት በዚያ ወቅት የዳውሮ ቤተ ክርስቲያን እንደተመሠረተች ለመተረክ መደላድል ይሆነን ዘንድ በአጭሩ እንከልሰውና ወደ ዋናው ጉዳያችን እንሸጋገር።

በ1928ዓ.ም. መጨረሻ የኢትዮጵያ አርበኞች አዲስ አበባን ለመቆጣጠር ያደረጉት ሙከራ ጣሊያኖች እስከ 1929 ዓ.ም. ድረስ ወደ ደቡብ እንዳይዘልቁ ገድቧቸው ነበር። ወደ ደቡብ ከዘለቁ በኋላ ግን በሰሜንና በመሐል አገር ያለው የአርበኞች ተጋድሎ እንዳይስፋፋ በእንጭጩ ለማስቀረት ተደጋጋሚ ማጥቃት ሰነዘሩ። በወላይታ፣ ጎፋ፣ ጋሞ፣ ከፋ፣ የነበሩት አርበኞች በአድነው ቦራ እና በደጃዝማች አረጋ መሪነት ወደ ኩሎ ኮንታ (የዳውሮ ኮንታ) ተራራዎች ወጥተው መሸጉ። በወላይታ በኩል ታላቁ የኦሞ ወንዝና በረሃ፣ በከፋ በኩል ደግሞ የጎጆብ ወንዝ የዳውሮ ኮንታ ተፈጥሮአዊ ኬላዎቿ ስለሆኑ በከፋ ቀን ቢሸሹባት እውነት ነው። ከጦርነት ስልት አኳያ ታስመካለች።

የዳውሮ ኮንታ ተፈጥሮአዊ ምሽግነትን ለማጠናከር ከነገሥታቱ አንዱ ካዎ ሃላላ የወላይታ ነገሥታትን ወረራ ለመቋቋም ከኦሞ በረሃ አናት ላይ የተራራውን ሰንሰለት ተከትሎ ስፋቱ አራት ሜትር ቁመቱ ከፍታው ሁለት ሜትር አጠቃላይ ርዝመቱ ከ20 ኪሎ ሜትር የሚበልጥ የቻይናን ግንብ መሳይ ገንብቶ ማለፉን አስታውሶ ማለፉም ተገቢ ይመስለኛል። አሁንም ድረስ አዲሱን የኦሞን ድልድይ ሲሻገሩ የሚታየውን ይህ አስደናቂ ግንብ በብዙ አስር ሺህ የሚቆጠሩ ሰዎች

ለሃያ ዓመታት ያህል የደከሙበትና አቀያየሱም የዘመኑ የጦር አዝማችች ወታደራዊ ስልት ችሎታ የሚያስመስክር ነው።⁴

የኢጣሊያ ወታደሮች በኩሎ ተራሮች ላይ የመሸጉትን አርበኞች ለመደምሰስ በከፋ በኩል ግዙፍ ጦር አከማቹ። እቅዳቸው የጎጆብን ወንዝ በመሻገር በአርበኞቹ ላይ ጫና መፍጠርና ወደ ጠምባሮ በኩል እንዲያፈገፍጉ በስልት መግፋት ኋላም ጠምባሮ ላይ ተዘጋጅቶ በሚጠብቃቸው የጣሊያን ሠራዊት ወጥመድ እንዲወድቁ ለማድረግ ነበር። ዘመቻው አልተሳካም፤ አርበኞቹ ከፍተኛ ጉዳት አድርሰው ከበባውን አፈረሱት። የጣሊያኖች የበቀል በትር በሰላማዊ ሕዝብ ላይ ተሰነዘረ። መንደሮች ወደሙ፤ ለአርበኞች መረጃ አቀብለዋል የተባሉቱ ተገደሉ፤ ተንገላቱ፤ ነዋሪው ሕዝብ በከምባታና ሃዲያ አውራጃ ስር በሚገኘው ጠምባሮ ወረዳ ተሰደደ።

የዳውሮ ኮንታ ሰዎች መከራና ስደት በወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ዘንድ ተሰማ። የወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪ የነበሩት የኩሎው ተወላጅ አቶ ብሩ ለሕዝባቸው ወንጌልን ለማድረስ ጥሩ አጋጣሚ እንደሆነላቸው ተገነዘቡ። ወንጌላዊ አምቦሌ ኦዲሮ እና አቶ ጎዳና ጉቱሎን ወደ ሥፍራው ላኩ።

ቀዬአቸው ድረስ የመጣላቸውን የምሥራቹን ቃል መቀበል አዳግቷቸው የነበሩት ስደተኞች በመከራቸው አገር በሙላት ተቀበሉት።

እግዚአብሔር አሳዶ አገኛቸው፤ ወይዘሮ መቸሌ፤ አቶ ሐታላ ሃናቆ፤ ባላንጎ ቦኩ፤ ጦና ጀጎ፤ ጎደና ጋጋ፤ ሃላላ ጎቤ፤ ድልባቶ አያቶ፤ አርጋው ስሜ፤ ዜማ ማኡ፤ በጋጆ በሬዶ፤ደንታሞ ዳሞታ የዳውሮ ቤተ ክርስቲያን በኩሮች ሆነው በስደት አገር መንፈስ ቅዱስ የክርስቶስን መስቀል ይሸከሙ ዘንድ ማረካቸው።

⁴ . ዋና ዋጊሾ፣ የወላይታ ሕዝብ ታሪክ፣ 1990 ገጽ 192

ጠምባሮን አልፈው ወደ ወላይታ ከተሰደዱትም መካከል ጥቂቶች፡ ከጠምባሮ ተወላጆችም እነ አቶ አልዳዳ አጤቦ በወንጌል አመኑ። ይህንን የምሥራች የሰሙት አቶ ብሩ ዱባለ ወደ ጠምባሮ ሄደው የመጀመሪያውን የጥምቀት ሥነ ሥርዓት “ጎርዳና” በሚባል ወንዝ አካሄዱ። በዕለቱ 100 ያህል ሰዎች በጥምቀት ጌታን ታዘዙ። “ጎርዳና” በዳውሮኛ ቋንቋ “እንዘጋለን ወይንም የተዘጋ” እንደማለት ሲሆን አቶ ብሩ ስሙን ለውጠው የተዘጋ ሳይሆን የተከፈተ ወንዝ ብዬዋለሁ በማለት “ዶያና” ሲሉ ሰየሙት። ዶያና በጥሬ ትርጉሙ «እንከፍታለን» እንደ ማለት ነው።

አቶ ብሩ በዳኑት ነፍሳት እጅግ ከመደሰታቸው የተነሣ በጉባኤ ፊት ቆመው እስከዛሬ ድረስ በሕዝቡ ልቦና በተለይም በዳውሮ አባቶች ሕሊና ያልጠፋ ባህላዊ ዝማሬ አዜሙ። ባህላዊ ዝማሬ ስሜትን ፈንቅሎ ድንገቱን በልቦና ሞልቶ ወዲያው በአንደበት የሚወጣ ረቂቅ የመንፈስ ቅዱስ አሠራር እንጂ በአእምሮ ጥበብ ብቻ የማይቀረጽ እንደመሆኑ የጉባኤውን መንፈስ እጅጉን አነቃቃ። ከአቶ ብሩ የወቅቱ ዝማሬ ጥቂት ስንኞችን ማስነበቡ አግባብ ነው።

የየሱስ ዘመን ነው (አዝማች
 . . . የማትወልደው ወለደች!
 . . . መካኗ ባለ ብዙ ልጆች ሆነች!
 የየሱስ ዘመን ነው . . .
 ደንቆሮው የሰማበት ዘመን !
 እውሩም ያየበት ዘመን !
 ለድሆች ወንጌል የደረሰበት !
 ስደተኞች የከበሩበት ዘመን !
 የየሱስ ዘመን ነው . . .

አቶ ብሩ ዱባለ
 . . . ዓመታትን ቆጥሮ የሚፈነዳ ፈንጅ
 ቀብራለሁ

የጣሊያን ወረራ በሚያዚያ 27 ቀን 1933 ዓ.ም. በንጉሠ ነገሥቱ አዲስ አበባ መግባትና ወደ ዙፋናቸው መመለስ አከተመ። የዳውሮ ሰደተኞች ግን እስከ 1938 ዓ.ም. በተሰደዱበት ነገር ግን መንፈሳዊ ፍሬ በአፈሩበት አገር ኖሩ።

**

በ1937 ዓ.ም. አጋማሽ ላይ በጠምባሮ ወንጌልን ከተቀበሉት የዳውሮ በኩራት መካከል ወይዘሮ መቼሌ የሚባሉ ሴት ወደ አባቶቻቸው ቀዬ ዳሻ ቀበሌ ለመድረስ የአሞን ወንዝ ተሻገሩ። አዛውንቱ ወንጌላዊ መንገሻ ሳካሎ ፍጻሜውን እንደሚከተለው ይተርኩልናል።

ልባቸው በክርስቶስ ፍቅር የተቀጣጠለባቸው ወይዘሮ መቼሌ ገና እግራቸው ቀዬአቸውን እንደረገጠ ወንጌልን መመለስ ሥራዬ ብለው ተያያዙት። ከሥጋ ዘመዶቻቸውም መካከል በርካታዎቹ ማመን ሲጀምሩ መጀመሪያም ተቃውሞ ተነሣባቸው፤ በሁለተኛም ደረጃ በወንጌል ያመኑትን ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ቃል በሚገባ መመገብ ከአቅማቸው በላይ ሆነ። ስለዚህም በወንጌል ስላመኑት ሰዎች እግዚአብሔርን እንዲያመሰግኑ፤ ስለ ተቃውሞውም አጥብቀው እንዲጸልዩላቸው ጠምባሮ ላሉት ወገኖቻቸው መልእክት ላኩ።

የወይዘሮዋ መልእክተኛ ለሰደተኞቹ የሰላም እርግብ ሆነላቸው፤ በመሪዎች ዘንድ መደንቅና መገረም፤ በምእመናን መካከልም መነቃቃትን ፈጠረ። እስከ መቼ ነው እዚህ የምንኖረው? እዚህ የመቀመጣችን ምስጢር ምንድነው? . . . ወዘተ የሚሉ ዓይነት ጥያቄዎች ከየሰው አንደበት መደመጥ ጀመረ።

ዋናው ወንጌላዊ አምቦሌ ስምንት ሰዎችን ለምክር ጠርተው ከምሽቱ አንድ ሰዓት ጉባኤ ተቀመጡ። በሁሉም ዘንድ የእሸታ መንፈስ ፈሰሰ። “እንግዲህ ወደ ዳውሮ ባንመለስና እኛ ያገኘነውን የሕይወት መታደስ ለገዛ ወገኖቻችን ባንመለስና ደሙ በእጃችን ነው” ተባባሉ ።

በ1938 ዓ.ም. በአቶ ሐታሳ ሃናቆ መሪነትና አስተባባሪነት ወንጌላዊ መንገሻ ሳካሎን ጨምሮ የመጀመሪያዎቹ ተመላሾች ወደ ዳውሮ ገቡ። በ1939 ዓ.ም. አቶ ሐታሳ ሃናቆ በአባታቸው ርስት ላይ የእንታላ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ተከሉ። ቤተ ክርስቲያን ታላቁን ተልእኮ

በሥርዓትና በሙላት ማዳረስ ጀመረች። ይህ ጽሑፍ በሚዘጋጅበት ወቅት በዳውሮ ኮንታ አውራጃ ውስጥ ለሚገኙት 230 ያህል አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት እናት እና አንድ መቶ ሺህ ያህል ምእመናን መነሻ የሆነችው ይቺው ከስደት አገር በተመለሱ ምእመናን የተተከለችው አጥቢያ ነች።

በ1940 ዓ.ም. በዳውሮ ኮንታ ምድር የመጀመሪያውን የጥምቀት ሥነ ሥርዓት የእንታላ አጥቢያ አካሄደች። የመጠመቂያው ወንዝ ወንቢሎ የሚባል ሊሆን ጥምቀት የፈጸሙት ደግሞ 12 ሰዎች ነበሩ። በአቶ ብሩ ዱባለ ሞኝነት በሚመስል እምነት የተቀበረው ፈንጂ ፈነዳ። ፍንጣሪው ዳውሮን ሞላት፤ ነጎድጓዱም በተራሮቿ ሁሉ አስተጋባ።

ከዚህ በኋላ አእምሮ ሊገልጸው ከሚችለው በላይ በሆነ ውስጣዊ ጥማት በርካታ ሕዝብ በወንጌል አመነ። በ1941 ዓ.ም. የአጥቢያዎቹ ብዛት 4 ከሌላ አንድ ዓመትም በኋላ 8 ደረሰ።

“ መልካም መንፈስ ያለበት ሰው ”

በአፄ ናዖድ ዘመነ መንግሥት (1487-1500) አብርሃም በሚባል ሰው መሪነት ጥቂት ገበዞች ከጎንደር ተነስተው በወላይታ አድርገው ቆለሼ በሚባል የእም ወንዝ መልካ በኩል ተሻግረው ኩይሊ በሚባል ቀበሌ ሠፈሩ። . . . ከተወላጁ ጋር ተመሳሰለውና ተስማምተው ኖሩ። ከሰሜን ይዘውት የመጡትን የማሕበራዊ ኑሮሥርዓት ቀስ በቀስ ወደ ነዋሪው ሕዝብ አጋቡ። አገራውም አብርሃምን ወደደው። እባክህ አንተ በኛ ላይ ንገሥብን፤ አስተዳድረን በማለት ጠየቁት። እሼ! ምንቸገረኝ ብሎ ንጉሥ ሆናቸው፤ አሉኝ ቀኝዝማች አሥራት ተመስገን።

አፈታሪካዊው ትሪካ ጣመኝ። የዝግጅቱ አካል እንዲሆን እቅድ ስላልያዝኩለት በቂ ገጽ ልሰጠው አልችልም። ቀምጼ እንዳልተወውም አስጎመዝኻኝ። ከ70-73 ዓመት የሚገመት ዕድሜ ባለጠጋ የሆኑት የዳውሮው ባለባት “ ነገ ” የእርሳቸው ስለመሆኗ ምንም ዋስትና የለኝም፤ የላቸውምም ! ማንስ ሊኖረው ይችላል !? የቀኛዝማች አሥራት ተመስገን ፀሐይ ከመጥለቋ በፊት ምናልባት በዚህ የሙያ ዘርፍ ትኩረት የሚያረጉ ባለሙያዎች አግኝተዋቸው ይህንን ያልተነካ ሐብት በዛቄት! ከዚያስ . . . ቀኛዝማች . . .

. . . ከዚያም አብርሃም ከምክም ከሚባለው የጎንደር ግዛት መጥቶ ኩይሊ ከሠፈረ ወዲያ መተሮን ወለደ፤ መተሮ በዕድን ወለደ፤ በዕድ ሻሎን ወለደ፤ ሻሎ ነሹን ወለደ፤ ነሹ ማህድን ወለደ፤ ማህድ ሁለት ጠንካሮችን ኤዴቶ እና ጎታን ወለደ። አንጋፋው ኤዴቶ ያባቱን ዙፋን ወረሰ። ጎታ ደግሞ የወንድሙን መንግሥት ማስተዳደር ጀመረ፤ ልክ ዛሬ ፕሬዚዳንትና ጠቅላይ ምኒስትር እንደምትሉት ዓይነት መሆኑ ነው። የንጉሥ ክብር ለብቻ፤ የገዢው ሥልጣን ለብቻ። በቃ !

“አይበቃም ቀኛዝማች ትንሽ ይጨምሩልኝ” አልኳቸው። ከአሁን በኋላ የምነግርህ የዘር ሐረግ ባለሁለት ዘርፍ ነው። የንጉሡና የጠቅላይ ምኒስትሩ።

. . . እና ንጉሡ ኤዴቶ ራሹን ወለደ፤ ራሹ ሃላን ወለደ፤ ሃላ ጸገዩን ወለደ ጸገዩ ሳናን ወለደ፤ ሳና ዶዱን ወለደ ዶዱ ኮንታን ወለደ። በካዎ (ንጉሥ) ኮንታ ዘመን በራስ ወልደ ጊዮርጊስ የሚመራው የዳግማዊ ምኒልክ ጦር ዳውሮን ተቆጣጠረ። ካዎ ኮንታ ወደ ኮንታ ሸሸ። ከስድስት ወራት በኋላ ተማረከ። ራስ ወልደጊዮርጊስ ክርስትና አንስተውት ኃይለ ፅዮን ተባለ። ኃይለፅዮን ፊታውራሪ አርአያ ሥላሴን ወለደ። ፊታውራሪ አርአያ ሥላሴ ጣሊያን ወስዶ አጥፍቶ ነበር፤ ተመልሶ መጣ።

“ በጠቅላይ ምኒስትሩ” በኩል ያለው ደግሞ እንዲህ ነው፡- ጎታ ኡትኖን ወለደ፤ ኡትኖ ሐናቆን ወለደ፤ ሐናቆ ወራባን ወለደ ወራባ አልባዘን ወለደ፤ አልባዘ ፊታውራሪ ተመስገንን፤ ፊታውራሪ ተመስገን እኔን ቀኛዝማች አሥራትን ወለዱ። የመጨረሻው ንጉሥ አርአያ ስላሴ በ1946 ዓ.ም. አካባቢ እድሜ ጠግበው በ95 ዓመታቸው ነው የሞቱት። የመጨረሻው ወራባ (ጠቅላይ

ሚንስትር) እኔ እስከአሁን አለሁ፤ እግዚአብሔር ይመስገን. . .፤ (በኩራትና በእርጋታ)

አፈታሪኩ ለዳውሮ ኮንታ ሁለንተናዊ የታሪክ መዋቅር አስተዋጽኦ እንደሚኖረው መገመት አያዳግትም። በዚያው ልክ የታሪክ አካሄድ ወለምታ ሊኖረውም እንደሚችል ያለ መዘንጋት ነው። ማንነትን ለማጎልበት፣ የታሪክ ክፍተትን ለመድፈን ባለሙያዎች እንዲያጠኑት እየጋበዝን ወደ ዋናው ትኩረታችን እንመለስ።

**

ቀኛዝማቹ በዳውሮ ኮንታ የወንጌል ቃል በሙላት በተሰበከበትና በርካታ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት በተተከሉበት በ1940ዎቹ የ18 ጋሻ መሬት ባለቤትና የ552 ጭስኞች አስተዳዳሪ ነበሩ። እግዚአብሔር አስተዋይ ልቦና የሰጣቸው እኒህ ሰው ራሳቸው የወንጌላዊ እምነት ተከታይ ባይሆኑም በባዕድ አምልኮ ስር ያሉት ወገኖቻቸው ወንጌልን እንዲቀበሉ በመገፋፋት በርካታዎች በወንጌል እንዲያምኑ መንገዱን አመላክተዋቸዋል።

ይህም ብቻ አይደለም፤ በ1941 ዓ.ም. በአቶ ሐታሳ፣ በአቶ ዜማ፣ በአቶ ጦና ጀጋ አስተባባሪነት ማሕበር ተመስርቶ ከወላይታ ከከምባታና ሃዲያ በርካታ ወንጌላውያን ተልከው አብዛኛውን የአውራጃውን የቆዳ ስፋት የሸፈነ የወንጌል ሥራ በሚያካሄዱበት ወቅት እና በዚያው መጠን የተንሰራፋ ተቃውሞና ስደት በተነሳበት ወቅት ቀኛዝማቹ እንደ መደብ አጋሮቻቸው፣ ሥልጣናቸው እንደሚፈቅድላቸውም መጠን ወንጌላውያንን ሳያንገላቱ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ሳይንቁ የኖሩ ባላባት ናቸው። እንዲያውም በርስታቸው ላይ ለሠፈሩት ጭስኞቻቸው ወንጌልን እንዲሰብኩ እነ ወንጌላዊ ኢዮብ አሎሎን በመጋበዝና እያለሙ የሚተዳደሩበትን መሬት በመስጠት፤ አገልጋዮች ሲታሰሩ በማስፈታት፣ አማኞች ሲሰደዱ በማስጠጋት፣ ሕዝቡ የሚያመልክባቸውን ግዑዛን

⁵ ቀኛዝማች አሥራት ተመስገን፣ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፣ ጥቅምት 9 ቀን 1991 ዓ.ም. ኮንታ ዋክ።

ጣዖቶች መስገጃዎች በመሰባበር ከመንግሥተ ሰማያዊ ያልራቱ ሰው መሆናቸውን አስመስክረዋል። ለዚህም ነበር የዳውሮ ኮንታን ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ስንተርክ እንደ ውጪኛ ዋቢ የተጠቀምንባቸው።

ፊታውራሪው ለወንጌል አማኞች ይህን ያህል ደግነት ያሳዩትን ያህል ኃይለኛ ተቃዋሚዎችም ነበሩ። የመጀመሪያዋን አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በገዛ ርስታቸው ላይ የተከሉት አቶ ሐታሳ ሃናቶ እና አንድ ረዳታቸው በወጎኒ ተጥለው ሳለ በተነሣው ወረርሽኝ ሕይወታቸው ያለፈችው ባላባቶች ባስነሱት ብርቱ ስደት ምክንያት ነበር። ሆኖም የቤተ ክርስቲያንን እድገት መግታት አልተቻለም ነበር። በ1947 ዓ.ም. የቤተ ክርስቲያናት ቁጥር ወደ 10 ከፍ አለ። የወንጌል ኃይል አያሌዎችን ከእርኩሳን መናፍስት እስራት በመፍታቱ በሕዝብ ደረጃ የተስተጋባ መፈክር መሰል ወግ በአያሌው ተስፋፋ።

ሣሩ ሳር ነው፤

እንጩትም እንጩት፤

ጠንቋይም ሰው፤ ተባለ

ምን ድንቅና ተአምራት ስለተሠራ ነው? ይህ አነጋገር ወደ ሕዝባዊ ወግነት እስኪለወጥ ድረስ በአገሬው መካከል የተስፋፋው በማለት ለሚጠይቀው ሁሉ ጥቂት ነጥቦችን ማስነበቡ አግባብ ነው።

ሔራና ሌቃ

ከአገሬው ተወላጆች መካከል አስቀድሞ ለወንጌል ሥራ ራሳቸውን ለቤተክርስቲያን ከሰጡቱ መካከል ወንጌላዊ ኢዮብ አሎሉ አንዱ ናቸው። እኒህ አገልጋይ ከ48 ዓመታት አገልግሎት በኋላ ዛሬም አብዛኛውን ጊዜያቸውን የሚያሳልፉት በየገጠሩ ወንጌልን በመስበክ ነው። ወንጌላዊው የሚታወቁበት በጣም ልዩ በሆነው የጸሎት ሕይወታቸውና እምነታቸው በዚያም በኩል ስለተገለጠው የእግዚአብሔር ሥራ ነው። (

The winds of God ፲፮ 45-46)

ሁለት ልጆች ከወለዱ በኋላ በዋካ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት የገቡት ኢዮብ በየሳምንቱ መጨረሻ ለስብከተ ወንጌል በሚሰማሩበት ገጠር ቀኛዝማች አሥራት ተመስገን አገኙአቸው። ቀኛዝማቹ እጃቸውን ያዝ አርገው “እስቲ ትንሽ አጫውተኝ” በማለት ከለው ነጠል አርገው የልባቸውን መሻት አካፈሉአቸው። አሏቸውም፡-

እናንተ የብርሃንን አምላክ ቃል እንደምትናገሩ አውቃለሁ፤ እኛ ቀበሌ በሚገኘው በኔ ርስት ላይ ደግሞ ጥንቆላና ርኩሶት ነው የነገሠው፤ በኔ ርስት ላይ የነበረውን ሕዝብ ሰይጣን አባሮት ጠፍ እና ዱር ሆኗል . . . አቅም ካለህ ሂድና ወንጌልን ሰበክ። ምናልባት ርስቱን እግዚአብሔር ይባርክልኝ ይሆናል።

ወንጌላዊ ኢዮብ ቤተ ክርስቲያንን አስፈቅደው ወደዚያው ሄዱ፤ ከዚያ ቀደም ሰው ይኖርበት የነበረ በጊዜው ግን በሰይጣን አሠራር ባለቤቱ ለቆት በሄደው ወና ቤት ቤተሰባቸውን ይዘው ጓዛቸውን ጠቅልለው ገቡ። ከዚህ ወዲያ ያለውን ታሪክ የ75 ዓመቱ አዛውንት ወንጌላዊ ኢዮብ በራሳቸው አንደበት ቢተርኩት ይመረጣል።

እኔ በምኖርበት ጋሻ ድንበር ላይ ለሃያ ዓመታት ጠጉሩን ምላጭ ያልነካው ሔራና ሌቃ የሚባል ጠንቋይ ነበር። በስሩ ዘጠኝ ታናናሽ ባለውቃቢዎች ሲኖሩ እሱን የንጉሥ ያህል ያከብሩታል። ቤቱ በሦስት እና በአራት ዙር አጥር የታጠረ ነው። በስለት የሚቀርብለት ኮርማ በሬ፥ በግ፥ ፍየል ልክ አልነበረውም።

ለእኔ እና ለባለውቃቢው ቤት ቅርብ የሆነ አንድ ወንዝ አለ። በወንዙ መካከል እንደ ሐውልት ያለ ድንጊያ ተቀብሮ ቁመቱ ሙሉ በሙሉ ሳይሆን በከፊል ይታያል እሱን ለማቆም የተከመረው ነገር እንደጉብታ ሆኗል። ከጉብታው በታች የሚፈሰውን የወንዝ ውኃ የጠጣ ሰው ሁሉ ወዲያው ሆዱ አብጦ ታውኮ ይሞት ነበር።

ብዙ ቀን ከጸለይኩ በኋላ ወንዙ መካከል ገበቼ ጉብታውን መቆፈር ጀመርኩ ቁመቱ አንድ ሜትር የሚሆነውን ደንጋይ አገኘሁ። እሱን ለማቆም ለማስደገፊያነት የተጠመቀባቸውን ሁለት ረዣዥም

ትክል ደንጊያዎችንም አወጣሁ። ሕዝቡ ጣዖቱ ከልጆቹ (ከግልገሎቹ) ጋር በውኃው መካከል እንደቆመ ያስብ እንደነበር ስለተረዳሁ አማኞች አስተባብሪ ወደ ጎዳና ዳር ወሰድኩና ግዳይ እንደሚጥል ሰው ቀኛዝማችን ጠራኋቸው።

እሳቸው ደግሞ ድንጋዩን ቀለም ነገር ቀብተው፤ ሰው አስመስለው በዚያ በኩል የሚያልፉት መንጃዎች እና ፋጋዎች ሸንተው እንዲያረክሱት አደረጉ። በአካባቢው ባህል መሠረት አዋረዱት ማለት ነው። ከዚህ ሁሉ በኋላ የወንዙን ውኃ ጠጣን ምንም አልሆንም። ግማሹን ደንጊያ ወደ ቤት ወስጆ ጉልቻና መቀመጫ አደረኩት። ብዙ ሰዎች አመኑ፤ ሞት ያለበት ውኃ ተፈወሰ። ጠፍና ዱር በሆነው መሬት ላይ አዳዲስ የወንጌል አማኞች ሠፈሩ፤ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ተከልን። ከጥቂት ወራት በኋላም በሕዝቡ ላይ የጫነው ቀንበር የተሰበረበት ባለውቃቢ መንፈሱን ለማንገሥ አስር ኮርማ በሬ አርዶ በዓል እንደሚያደርግ ሰማሁ። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እያደርኩ አንድ ወር ሙሉ መንበርከክ ሲደክመኝ በእጄና በጉልበቴ መሬቱን እየያዝኩ ጸለይኩ። ድግሡ ተደገሠ፤ ሔራና ሌቃን ለማንገሥ ከሌላ ቦታ የመጣው ባለውቃቢ መንፈሱ ስለታወከበት፡- “ እኔን ያለ ይከተለኝ፤ አርባም አምሳም ቤት እሠራለታለሁ. . . ይህንን አገር ግን ለኢዮብና ለአምላኩ ለቀናል” ብሎ አውጆ ሄደ።

እኔ ደግሞ ወደ ሔራና ቤት ሄጄ ወንጌልን መሰከርኩለት፤ ጌታ የሱስን ለመከተል ወሰነ። ለሕዝብ ሁሉ ምስክር እንዲሆን ውሳኔውን በይፋ በሚያስታውቅበት ቀን በቅርብ ርቀት ያሉ የሦስት አጥቢያዎች ምእመናንን ጋበዝኩ። በኢያሪኮ ዙሪያ እንደዞሩት እስራኤላውያን የአምልኮ ቤቱን እየዘመርን ዞረን የውቃቢ ቤቶቹን አፈራረሰን። ወደ ቤተ ክርስቲያን ወስደነው ማመኑን መሰከረ። እሱ ብቻ ሳይሆን አሽከሮቹ ሁሉ አመኑ። በዚያ ቦታ አሁን ትልቅ ቤተ ክርስቲያን ተሠርቷል።

ሣሩ ሣር ነው
እንጨቱም እንጨት፤
ድንጊያውም ደንጊያ
ሔራናም ሰው ነው!
የተባለው ለዚህ ነው፤ እውነት ነው።

ቦተሬ ቦምቤ

ጊዜው ሐምሌ ወር 1946 ዓ.ም.። ቦተሬ ቦምቤ ወንጌላዊ መንገሻ ሳካሎ በሚያገለግሉበት ወረዳ ውስጥ የታወቀ ጠንቋይ /ባለውቃቢ ነበር። በዚሁ ዓመት በክረምት ወራት ወንጌላዊ ቀጥ ብለው ቤቱ ሄደው ወንጌልን በድፍረት ሰበኩለት። ንግግራቸው ኮሰኮሰው፡ “ ምን ነካህ ? . . . እኔ ለራሴ አምላክ ያለኝ ሰው ነኝ!” በማለት ከአጠገቡ እንዲሄዱለት

አዘዘቸው።

ያኔ የ45 ዓመት ያህል ዕድሜ ጎልማሣ የነበሩት ወንጌላዊ መንገሻ ሳካሎ የኔም የአንተም አምላክ የሆነው አንዱ እግዚአብሔር ነው፤ ሌላ አምላክ ይኖርህ ዘንድ አይገባም፤ አሉት።

ቀድሞውኑ ሥልጣኑ እንደከዳው ያስተዋለው ቦተሬ ቦምቤ “አንተ ሰው ያለ አግባብ ደፍረኸኛልና ዓርብ ትሞታለህ አላቸው። እንዴ ከፍጥረት ጀምሮ ዓርብ ነበር፤ ዓርብ ይኖራልም ለመሆኑ በየትኛው ዓርብ ነው የምሞተው? ” ብለው ሲጠይቁት “ ነገ ዓርብ ትሞታለህ ” በማለት አስረግጦ ነገራቸው።

እለቱ ሰኞ ነበር፤ “እስከ ዓርብ ምን እንደሚሆን ታያለህ” በማለት ፊታቸውን አዙረው ወደ ቤታቸው ሄዱ። ረቡዕ ዕለት ጎልማሣ ልጁ ሞተ። በልቅሶው ሥነ ስርዓት ላይ ሄደው ወንጌልን ሰበኩ። ወላጆች ልጆቻቸውን ለፊደል ትምህርት እንዲልኩም ጋበዙ። በማግሥቱ 95 ልጆች ወጣቶችና አዋቂዎች የኢየሱስን ታሪክ እንደገና ለመስማት ፊደልም ለመማር ወደ ወንጌላዊ መንገሻ ቤት መጡ። አንዱም ይህን ምስክርነት ሲያስመዘግቡን አጠገባቸው የነበረውና በዚያን ወቅት ክርስቲያን ለመሆን የወሰነው ወንጌላዊ ሞገሴ ሆቤ ነበር።

ሣሩ ያው ሣር ነው

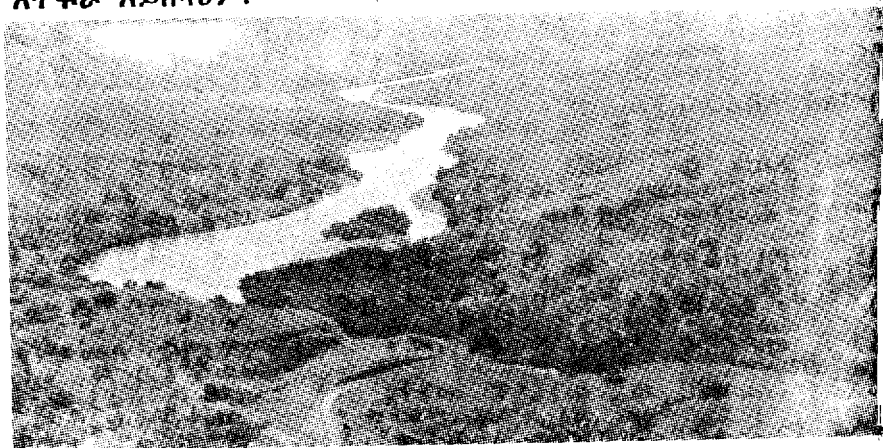
እንጂትም እንጂት

ቦተሬም ሰው!

ውኃ በላ- ውኃ ተፋ !

ወንጌላዊ ኩራቱ ጭሻሞ ይባላሉ። የ68 ዓመት ሰው እንደሆኑ ይናገራሉ። በ1953 ወደ ወላይታ ሄደው ዓመታዊውን የመነቃቂያ ጉባኤ ለመካፈል ከአንድ አዛውንት ወንጌላዊ ጋር መንገድ ገቡ። አዛውንቱ ለወንዝ አሻጋሪዎች 0.80 ባንቲም ከፍለው የአሞን ወንዝ ተሻገሩ። አት ኩራቱ ግን የአገር ሰው እና የእንግዳ ሃይማኖት "ጠሎቴ"* ተከታይ ስለሆኑ የሚረዳቸው አጡ። አገሬው እንደሚያደርገው እንደመዋኛ ፊኛ ለመጠቀም ስልቻቸውን ነፍተው ወደ ወንዙ ገቡ። የውኃው ኃይል ሲያንገዳግዳቸው ወደ ሚሻገሩት ሰዎች ተጠጉ። “ ዘወር በል አንተ ጠሎቴ/ ጸሎቴ” አሏቸው። በስልቻ መጠቀም ባግባቡ ያለ መቻላቸውና ድንጋጤው ተጋግዞ አስጠማቸው፤ ውኃ በላቸው።

አዛውንቱ ወንጌላዊ ምላሽ እንደሚያገኙ ያህል ወዲያ ማዶ ሆነው “ ኩራቱ ! እግዚአብሔር አምላክ ካንተ ጋር ነው ! አትፍራ እያሉ ጮኹ አትፍራ አይበላህም!”

የአሞ ወንዝና ድልድይ

* ትርጉሙ የጸሎት ሰዎች እንደማለት ሊሆን ለማናገድ የሚጠቀሙበት - አጠራር ነው።

የአዋ ወንዝ፡- ፋፋይ ውስጥ እየደፈቀ፥ ከየደንጊያው እያጋጨ፥ ከየአለቱ እያላጋ፥ በወንዝ ዳር ቆንጥር እያስሞሸለቀ ሦስት ሰዓት ያህል ነዳቸው። በዚያ ሁሉ ግን አየር የተሞላቸውን ስልቻ አለቀቁአትም ነበር። ከምሽቱ 12:00 ሰዓት ሲሆን ወደ ወላይታ በኩል ጣላቸው(ተፋቸው)። የተተፋበት አካባቢ በርካታ ክርስቲያኖች የሚኖሩበት ቀበሌ ነበር ። ክርስቲያኖች ሦስት ቀን አስታመው ወዳገራቸው ሊያሻግሩአቸው ወደ ዋናው መልካ ወስዱአቸው። የኩራቱ እናት ደግሞ የልጃቸውን አስከሬን ለሦስት ቀናት ፈልገው በማጣታቸው ተስፋ ከቆረጡ በኋላ ወደ ወላይታ ለመሻገር በዳውሮ በኩል መጡ። ሌሎች ሁለት ሴቶች በልቅሶ አጅበዋቸው ነበር። ማዶ ለማዶ ሲተያዩ እናት ዓይናቸውን ማመን አቃቃቸው። “ አይዞሽ እናቴ ውኃ በላ! ውኃ ተፋ የዮናስ አምላክ አስተፋ! አሉ ኩራቱ ። ሕዝቡ ግን የጠሎቴ አምላክ በውነት ታላቅ ነው በማለት መስከረ ።

ግሩ ግር ነው፤

ጠንቋይም ሰው፤

እግዚአብሔር ግን አምላክ።

ከላይ እንደናሙና የተመዘገቡትን ታሪኮች የሚመስሉ ከዚያም በላይ የዚህን ትውልድ የእምነት ልቦና የሚፈታተኑ አያሌ የእግዚአብሔር ሥራዎችን ለመተረክ ጉልበትም ጊዜም፥ ገጽም የለም። ዋነኛውንም የዝግጅታችንን መነሻ ዓላማ መላት ይሆናል። ባለታሪኮቹ በተሳተፉበት ጉባኤ የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ ለትውልድ እንዲቀር ያስመዘገቡንን የዳውሮኮንታ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች እያመሰገን ወደ መቋጫው እንለፍ።

ወንጌሉ በኃይልና በመንፈስ በመላው ዳውሮ እየተሰበከ ስብከተ ወንጌሉ በምልክቶች እየፀና የመሄዱ ዝና ሁለቱን ቀደምት አውራጃዎች እስከ 1947 በርካታ የሰው ኃይል እንዲያስማሩ አነቃቃቸው።

ከወላይታ ከከምባታ ሃዲያ የመጡት ወንጌላውያን አልፎ አልፎ ቢሆንም እንኳን ሁለት ዓይነት የአሠራር ስልት፥ ሁለት ዓይነት

የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜዎች፡ የተለያዩ ልምዶችን በየተለማሩባቸው አካባቢዎች ለማስፈን መሞከራቸው የብላቴናዋ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን ትክክለኛው የቱ ይህን ትክክል በሚል ሀሳብ ለጥቂት ጊዜያትም ቢሆን መዋለላቸው አልቀረም። ይህንን ደግሞ ቀዳማይ የቤተ ክርስቲያን መሪዎችና የጽሑፍ ማስረጃዎች ያረጋግጣሉ።⁶

በተለይም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤቶች፡ ከመስፋፋታቸው እና የመጽሐፍ ቅዱስ አዋቂዎች ከመበራከታቸው በፊት ሥጋዊ ግርዘትን (መገረዝን) እንደ ዓለማዊ ልምድ በመቁጠር የወላይታ አገልጋዮች ሲያወግዙት ለከምባታ አገልጋዮች ደግሞ መንፈሳዊ አጀንዳቸው አልነበረም።

አንዱ ሲያጠብቅ ሌላው ሲያላላ የአመለካከቶቹ ግጭት በተጋጋለበት ወቅት በመጋቢት ወር 1947 ዓ.ም. በእንታላ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ጉባኤ በሚካሄድበት ሰዎን እንደዋነኛ ከሚታዩት መካከል አቶ ሞሊሶ የሚባሉት መገረዛቸውን በይፋ አስታወቁ። ጥቂት ያልሆኑ አባላትም ፈለጋቸውን ተከተሉ። አብዛኛው የኮንፈራንሱ ታላታፊ ምእመናን ግን የሥነ ሥርዓት እርምጃ እንዲወሰድባቸው መሪዎችን ጠየቁ።

የኮንፈራንሱን ተሳታፊዎች ስሜት በመንከባከብና ዶ/ር ፒተር ኮትሬል አማካሪዎች ባሉአቸው ሰዎች አስተያየት የከምባታና ሃዲያ አገልጋዮች ዳውሮን ለቀው እንዲወጡ ተጠየቁ።

የሁለቱ አንጋፋ አውራጃዎች አገልጋዮች የተገፋፉት በዳውሮ ብቻ አልነበረም። በ1943 ዓ.ም. በከፋ ክፍለሐገር በየም አውራጃ ሲያገለግሉ የነበሩት የወላይታ ወንጌላውያን በቋንቋ ቤተሰብነት ሰበብ በ1947 ዓ.ም. በታውን እንዲለቁና የከምባታና ሃዲያ አገልጋዮች እንዲተኳቸው ተደርጎ ነበር። እነሱም ቢሆኑ ከየም ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ጋር ያለመግባባት

⁶ . Cottrell. 1973 p. 142

በመፈጠሩ ቦታውን ለቀው የወጡት ብዙም ሳይቆዩ ሲሆን የአገሬው ተወላጆችም ሊተኳቸው ችለው ነበር።

ወደ ዳውሮ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ስንመለስ ኤስ. አይ. ኤም ወደ ሥፍራው ገብቶ ጣቢያ ከመሰረተበት ከ1944 ዓ.ም. በኋላ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤትና ከሊኒክ በመክፈቱ፤ ከአገሬው መካከል የወጡት ወንጌላውያን መንፈሳዊ ትምህርት በሥርዓት መማር ጀመሩ።

ከ1948 ዓ.ም. እስከ 1953 ዓ.ም. ድረስ የነበሩት ዓመታት የአጥቢያም ሆነ የምእመናን ቁጥር በጉልህ ሁኔታ የተመዘገበበት ሳይሆን ብርቱ የጸሎት ሰዎች መንፈሳዊ ምንጠራ ያደረጉበት ዓመት ነው ይላሉ ወንጌላዊ ኢዮብ አሉሉ።

በ1953 ዓ.ም. በወላይታ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ የተቀጣጠለው አዲስ መንፈሳዊ መነቃቃት ለረዥምና ለአጭር ጊዜ የወንጌል አገልግሎት ራሳቸውን በመስጠት በኩሉ ዳርቻዎች ሁሉ ለመሰማራት የቆረጡ አገልጋዮችን አፈራ። አጋጣሚው እውነተኛ መንፈሳዊ መነቃቃት በእውነተኛ የነፍሳት ፍቅር፣ ስብከተ ወንጌልና በሚድኑ ነፍሳት ብዛት የመገለጡን ምስጢር ያመለክተናል።

በዚህ ወቅት በዳውሮ ቤተ ክርስቲያን ዙሪያ በመደበኛ የወንጌል አገልግሎት ላይ የተሰማሩቱ የወላይታ ወንጌላውያን ብዛት 17 ደርሶ ነበር።⁷ ይህ ቁጥር በ1964/65 ወደ 26 ከፍ ብሏል።⁸

በ1953 ዓ.ም. በበጎ ፈቃደኝነት ለሦስት ወራት የተሰማሩት የወላይታ አገልጋዮች 52 ያህል ሲሆኑ ከአገሬው ተወላጆች 30 አገልጋዮች ተጨምረውላቸው የዳውሮን ኮንታን ጓዳ ጎድጓዳ ሁሉ አሰሱ።

አገልጋዮቹ የባለውቃቢዎች ተግዳሮት ገና ባልተናጋበት ሩቅ ገጠሮች፣ 12 ጫማ ርዝመት ባለው የቆላ ሣር ውስጥ እየተሸሉኩኩ፣ ከአውራሪስ መንጋ፣ ከዝኖኖች አደጋ፣ ከወባ ወረርሽኝ በመታገል ታላቅ

⁷ Davis, Raymond. 1984 p. 45

⁸ Balisky. 1997. p251

ሚስቶናዊ ጉዞ አከናወኑ፤ ይላሉ ሬይዋንድ ዲቪስ (፲፮ 48)።
ለተለያዩ መታዘዝ እንጂ ውጤት ማምጣት የመንፈስ ቅዱስ ድርሻ
ስለሆነ በዘመቻው ግብ የተተከሉት ሁለት አጥቢያዎች ብቻ ነበሩ።

በዓመቱ ሌሎች 82 አገልጋዮች ለሦስት ወራት አገልግሎት ወደ
ዳውሮ ተሰማሩ፤ ከአገሬው አገልጋዮች ጋር ሲቀናጁ ድምራቸው ከ130
በላይ ሆነ። ከአለፈው የበለጠ ተጋድሎ አድርገው የበለጠም ውጤት
አስመዘገቡ። በ1960ዎቹ መጀመሪያ የቤተ ክርስቲያናት ብዛት 30 ሆነ።
በአብዮቱ ዋዜማ 106 ሆነ። ከዚህ በተጨማሪ 9 የመጽሐፍ ቅዱስ
ትምህርት ቤቶች ተከፈቱ።⁹

በዚህ ገጽ ልናትተው የማንችለው በርካታ ችግሮቿን ሳትፈታ፤ በራሷ
አገልጋዮች ሙሉ በሙሉ ለመገልገል ሳትበቃ የኮምኒዝም ስደት ያነቃት
የዳውሮ ኮንታ ቤተ ክርስቲያን በ17 ዓመቱ የመከራ ጊዜና ከዚያ በኋላ
በነበሩት ጥቂት ዓመታት ነበር ከእጥፍ በላይ ያደገችው። እንዴትና
ምንን? በቅጽ ሦስት ይመልከቱ።

⁹ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ - ያልታተመ 1978 ገጽ 41

14. ቁጫ

... የሰናፍጭ ቅንጣት ...

የጎፋን የሚሰዩን ጣቢያ በ1923 ዓ.ም. የመሠረቱት ሚ/ር አህማን ከሚታወቁበት አገልግሎቶቻቸው መካከል አንዱ በተጓዥ ሰባኪነታቸው ነው። እኒህ ሚስቶናዊ በ1925/26 ዓ.ም. ከጎፋ ተነሥተው ወደ ቁጫ በመምጣት “ቦላ” በሚሰኝ ታላቅ ገበያ ላይ ለተሰበሰበው ሕዝብ ወንጌልን ሰበኩ። ሚስቶናዊው ለሰበኩት የምሥራች ቃል ምላሽ ስለማግኘታቸው የተገነዘቡት ምንም ነገር ባይኖርም አቶ ያያ አርጌቦ የተባሉ የአገሬው ተወላጅ ግን በሰሙት ቃል አመኑ። የገበያው ስብከት አልተደገመም፤ የጣሊያን ወረራ ተከተለ፤ ዘሩ ተዳፈነ።

የጣሊያን ወረራ የአንዳንድ ባህላዊ ነቢያት ትንቢት ፍጻሜ የተገለጠበትም ዘመን ሆነ። “በሰማይ ፈረስ ሲሄድ፤ በምድር ሙቀጫ ሲንከባለል ለቁጫ ሕዝብ መልካም ነገር እንደሚሆንለት” ትንቢቱን የሰሙ ሁሉ ያ ዘመን የሚያመጣውን ነገር መልካምነት ሲጠባበቁ ኖሩ። ይህም ብቻ አይደለም “በሰማይ ፈረስ ከሮጦ ሙቀጫ ከተንከባለል በኋላ ሰዎች በሰማይ ቤት ይሠራሉ” የሚል ባህላዊ ትንቢት በአያሌው ተሠራጭቶ ነበር።¹

የወቅቱ የቁጫ ቤተ ክርስቲያን መሪ አቶ ባሳ ዲአ የትንቢቱን ትርጓሜ ሲያስረዱ፡-በሰማይ የሚሄደው ፈረስ አይሮፕላን፤ በምድር የሚንከባለለውም ሙቀጫ መኪና እንደሆነ፤ ሰዎች የሚሰሩት የሰማይ ቤትም በወንጌል በግመን የሚገኘው የዘላለም ሕይወት ነው ይላሉ።

¹ አቶ ባሳ ዲአ፡ ቃለጥልልላዊ መረጃ፤ ነሐሴ 4 ቀን 1989 ዓ.ም. ሰላምበር፤ ቁጫ።

ፈረሱም፡ ሙቀጫውም መላ ኢትዮጵያን ቁጫንም ጭምር የፈነጨባት ከጣሊያን ወረራ ወዲህ መሆኑ እውነት ነው። ሰዎች በሰማይ ላይ የሚሰሩት ቤት ጉዳይ ግን ለዓመታት ሳይገለጥ ከረመ።

በ1933 ዓ.ም. መጨረሻ አቶ ብላቴ ሻሾን የተባሉት የቁጫ ተወላጅ በወላይታ ሑምቦ የሚኖሩ ዘመዶቻቸውን ለመጠየቅ መጥተው ሳለ ከታዋቂው ወንጌላዊ ዋንዳሮ ዳባሮ ጋር ተገናኙ። የምሥራቹን ቃል ከዋንዳሮ አፍ ሰሙ፡ አመኑ። በሑምቦ ቤተ ክርስቲያን እያመለኩ ለብዙ ሳምንታት ተቀመጡ። ወደ ትውልድ አገራቸው እንደተመለሱ ወላይታ ባዩትና በሰሙት ሁኔታ አዲሱን እምነታቸውን በዙሪያቸው ላለው ሕዝብ ሁሉ አሰሙ። በወንጌል አገልግሎታቸው አቶ አሼቦ አዴቶና ሌሎች 13 ሰዎች ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን እንደግል አዳኛቸው አርገው ተቀበሉ።

አቶ ያዩ አርጌቦ በሚ/ር ኦህማን የገበያ ላይ ስብከት ያመኑ ቢሆንም እንኳን የእውነተኛውን አምላክ ስም ከመጥራትና በመሰላቸው ሁናቴ ከመጸለይ በስተቀር የክርስትና ሕይወት ምስጢርን ለመመርመርም ሆነ ለመረዳት ዘመን መጣላቸው። የማይበሰብለው የሕይወት ቃል እንደገና ለመለመ፤ ለብዙዎችም መጠለያ ጥላ ሆነ። አንዳንዶች እንደሚሉት አቶ ብላቴ ሻሾን የሕዝቡን መልካም ምላሽ በማየት በወንጌል አገልግሎት የሚያግዛቸው ዎሾ ጎዳ ዎደቤ የሚባል ወንጌላዊ ከሑምቦ በማምጣት ሰፋ ያለ ስብከተ ወንጌል አካሂደዋል።² የመጀመሪያዋ የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን በቁጫ በ1934 ዓ.ም. ዳልቦ ላይ ተተክለች።³ እርሷም አሁን ላሉት 102 አጥቢያዎች እናት ሆነች። አጥቢያዋ ሁለት ዓይነት አገልግሎት ነበራት፡ በየሰንበቱ የአምልኮ ፕሮግራም ሲካሄድባት፡ በየማታው ሆልጊዜ የመሠረተ ትምህርት መስጫም ጣቢያ ማዕከል በመሆንም ታገለግል ነበር።

በወላይታ ኮይሻ ኗሪ የነበሩት አቶ ዲዳና ዲልባቶ በዚሁ በቁጫ የመጎብኘት ዓመት የሥጋ ዘመዶቻቸውን ለመጠየቅ ወደ ቁጫ መጥተው

² Balisky. 1997 p. 212

³ አብርሃም አለም፡ ቃለ ምልልላዊ መረጃ፡ መስከረም 29 ቀን 1991 ሰላም በር፡ ቁጫ

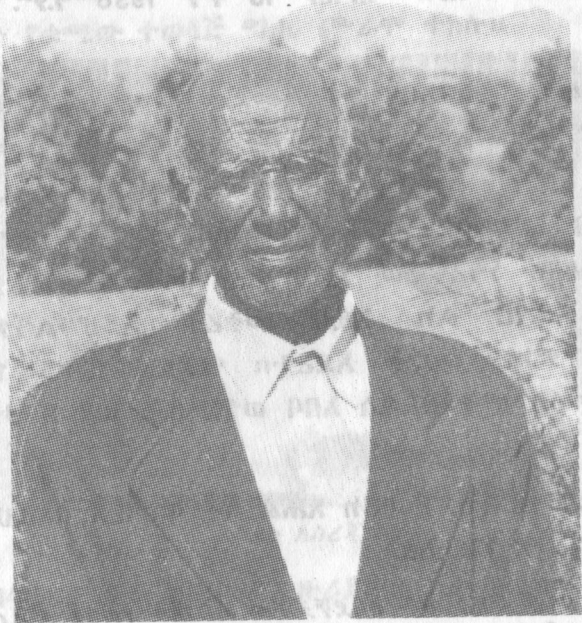
ለቦሎሻ አካባቢ ሕዝብ የወንጌልን የምሥራች አበሰሩ። በርካታዎችም አመኑ። የዳልሻ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች አቶ ብላቴ ሻሸጎና አቶ አሼቦ አዴቶ በቦሎሻ ተቀማጭ በመሆን በወንጌላዊነት እንዲያገለግሉ አቶ ዲዳን ጋበዙአቸው። ቤተሰቦቻቸውን ይዘው በመምጣት በ1935 ዓ.ም. የቦሎሻን አጥቢያ መሠረቱ፤ አዲሱንም የእግዚአብሔር መንጋ በሥርዓት መመገብ ጀመሩ።⁴

ከጥቂት ወራት ቆይታ በኋላ ከፍተኛ ሰደት ተነሣ፤ የቦሎሻ አጥቢያ በእሳት እንድትወድም ተፈረደባት። አቶ ዲዳና ዲልባቶ፤ አቶ ሐርዲዶ፤ አቶ ገፋቶ ገብሬ፤ አቶ ሐለላ፤ አቶ አሸቦ አዴቶ፤ አቶ ብላቴ ሻሸጎና እና ሌሎች 14 ሰዎች የሐሰት ክስ ተመስርቶባቸው ጩንቻ ወጎኒ ታሰሩ።

ከቁጫ ቤተ ክርስቲያን ቀዳማይ አማኞች መካከል አቶ ፈለጋ አዴቶ

⁴ ባለ ዲኦ፣ የተመረጠ ትውልድ፣ 1978 ያልታተመ ገጽ 24

ከቁጫ ቤተ ክርስቲያን ቀዳማዊ አማኞች መካከል አቶ ፈለጋ አዴቶ

በብላቴናዋ ቤተ ክርስቲያን ላይ ስደት በተነሣበት በዚህ ወቅት ለወላይታ፥ ለከምባታና ሃዲያ ቤተ ክርስቲያናት አንጻራዊ የእፎይታ ዘመን እንደነበር ልብ ይሏል።

በእስር ከተያዙት መካከል ጥቂቶቹ ወዲያው ሲለቀቁ ከፊሎቹ ለአንድ ዓመት ያህል ወጎኒ እንዲከርሙ ተፈረደባቸው። በሹማምንቱ እጅ ካልወደቁትም ጥቂቶች ወደሌሎች አውራጃዎች ተሰደዱ። ሁለቱ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች አቶ አሼቦ አዴቶና አቶ ብላቴ ሻሸጎ ንጉሥ ኃይለ ሥላሴን ነቅፈዋል የሚል የሐሰት ክስ ስለተመሠረተባቸው ፍርዳቸውን አዲስ አበባ እንዲቀበሉ ከ46 ወንጀለኞች እና የወንጌል አማኞች በመሆናቸው ብቻ ከተከሰሱ ሌሎች ሦስት ክርስቲያኖች ጋር ወደ አዲስ አበባ ተላኩ። ሚያዚያ 13 ቀን 1936 ዓ.ም. አዲስ አበባ ደረሱ።

ገና ወደ አዲስ አበባ ጉዞ ከመጀመራቸው በፊት በፅኑ ሕመም ተለክፈው የነበሩት አቶ ብላቴ ሻሸጎ አዲስ አበባ ለመሄድ አቅም እንደሌላቸው በማወቅ የአውራጃው ገዢ ደጃዝማች ዘውዴ አባኮራ እዚሁ እንዲቆዩና ባልደረባቸው ግን አዲስ አበባ ሄዶ እዚያ የሚፈረድበትን ፍርድ እንዲቀበሉ ነግረዋቸው ነበር። አቶ ብላቴ ግን የእምነት ልጅን ወደ መከራ አገር ልኪ እዚህ መቅረት አይሆንልኝም በማለት የደጃዝማችን ምክር ውድቅ አደረጉ። ሚያዚያ 19ቀን 1936 ዓ.ም. እንቅልፍ በመሰለ ሞት በአዲስ አበባ ወጎኒ ቤት ወደ አባታቸው እቅፍ ተሰበሰቡ።

የቁጫ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊ አቶ ባሳ ዲኦ በእዚህ ነጥብ ላይ የተረኩት አስገራሚ ነገር አለ፤

የአቶ ብላቴ ሻሸጎ ሞት ለጓደኞቻቸው ሳይገለፅ የወጎኒ ፖሊሶች ለመቅበር ሲገንዙአቸው፤ መገንዣው ክር በተደጋጋሚ እየተበጠሰ አስቸገራቸው፤ በዚህ ጊዜ ተደንቀው ከጨንቻ ታስረው ከሐዱት ሦስት አማኞች መካከል አቶ ሄላና ዴቢቦን ጠርተው ወንድምህ ታግሏል አሏቸው። እሳቸውም ሄደው በአስከሬኑ አጠገብ ተንበርከከው የሐዘንና የስንብት ጸሎት እያለቀሱ ጸለዩ። በአጠገባቸውም ተቀምጠው ሳለ አንዱ ወታደር መጥቶ ቀደም ሲል የሆነውን አጫወታቸው። . . . እሳቸውም . . . የወንድማችን ሥጋ የሚያርፍበትን

እንድናይ እግዚአብሔር ስለወደደ ነው። አሁን ብትገንዙት ገመዱ አይበጠስም
አሉአቸው። . . . ገንዙአቸው። በጥሩ ሥነ ሥርዓትም ተቀበሩ።⁵

የአቶ አሼበ አዴቶ ፍርድ ግንቦት 16 ቀን 1936 ዓ.ም. ተሰማ፤
ተጨማሪ አንድ ዓመትና የ40 ጅራፍ ግርፋት ተፈረደባቸው። ተገርፈውና
እስራቱን ፈጽመው ሲመለሱ የአቶ ብላቴ ሻሸጎን የሰማእትነት ዜና
ይዘው አገራቸው ገቡ።

የወንጌሉ ኃይል፣ የቃሉ እውነት አይታሰርምም፣ አይሞትም፤ በ1937
ዓ.ም. የተቃጠለችው የቦሎሻ አጥቢያ እንደገና ተሠርታ አገልግሎት
ስትጀምር ሦስተኛዋም አጥቢያ በአቶ ግዛው አዳሞ አማካኝነት ሲቆሌ
ተተክለች። ከሌላ አንድ ዓመት በኋላ አራተኛዋን አጥቢያ እስከዛሬ ድረስ
በወላይታ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ስር ሆነው በየዳር አገሩ
የሚያገለግሉት የቁጫው ተወላጅ ማሔ ጮራሞ ተከሉ።

የታሪክ አስረጃዎች

በብላቴናዋ ቤተ ክርስቲያን ዙሪያ የበርካታ ምእመናን መሰባሰብና
የምእመናኑንም ከነባሩ የኑሮ ዘይቤ ያፈነገጠ ሕይወት መምራት
የሹማምንቱንና የባላባቶችን ትኩረት ላበ። ስለሆነም በቁጫ ቤተ

ክርስቲያን ላይ ዘመቻን የሚመስል ተደጋጋሚ የማጥፋት ሙከራ ተደረገባት። በ1938 ዓ.ም. ከኦርቶዶክሳዊ እምነት ውጭ ያለው ሕዝብ እንዲጠመቅ በወጣ የአካባቢ አዋጅ ሳቢያ ከፍተኛ ስደት ተከተለ። በአዋጁ ሰብብ በ1939 ዓ.ም. ከስልሳ በላይ አማኞች ታስረው ለወራት ያህል ተንገላቱ፤ ተጎሳቆሉ። በ1941 ዓ.ም. አርባ አራት ሰዎች የታሰሩበት ስደት ደረሰ።

በ1946 ዓ.ም. ሃያ አንድ አማኞች ታስረው ሥቃይ ደረሰባቸው። በ1953 በአብዛኛው የደቡብ ኢትዮጵያ የወንጌል አማኞች ላይ የተቀጣጠለው ስደት የቁጫንም ቤተ ክርስቲያን በአያሌው አንገዳግዱታል። ከኮይሴ ቤተ ክርስቲያን ከታፈሱት 60 ያህል የወንጌል አማኞች መካከል አግባብ በሌለው የእስር ቤት አያያዝ፤ በድብደባና በካባድ የጉልበት ሥራ የሁለት አማኞች ሕይወት በወገኒ አልፎአልና።

በስደቱ ተከታታይነት ይመስላል አራተኛዋ አጥቢያ ከተተከለችበት ከ1938ዓ. ም. እስከ 1952 ዓ. ም. ድረስ ለ14 ዓመታት ተጨማሪ አጥቢያዎች አልተከፈቱም ነበር። ከ1954 በኋላ ግን በርካታ አጥቢያዎች ተተክሉ። በ1955/56 ዓ.ም. ቁጥሩ ወደ 19 ከፍ አለ።⁶

ሰባተኛውን ዙር ስደት በ1963 ዓ.ም. በጥንካሬ ከተቋቋመች በኋላ አሁንም እንደገና አጥቢያዎቿን በየማዕዘናቱ መትከል የቀጠለችው የቁጫ ቤተ ክርስቲያን በአብዮቱ ዋዜማ ላይ በሁለት ክፍለ ማሕበራት የተደራጁ ከ30 የማያንሱ አጥቢያዎች ነበሯት።

ማንነትና መደራጀት

ቁጫ በወንዞች የተከበበች አገር ናት። በሰሜን የአሞ ወንዝ በምዕራብ የማዜ ወንዝ፤ በምሥራቅ ደሜ እና ጎጎራ ወንዞች በደቡብ ደግሞ በጋሞ ትዋስናለች። በ19ነኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ ትንሽ ነገር ግን ጠንካራ ሥርዎ መንግሥት መስርታ እንደነበር አፈታሪካዊ

⁶ . ዝኒ ከግሁ ገጽ 39

ምንጮች ያረጋግጣሉ። አቶ ፈለሃ አዴቶ እና፥ አቶ ኪኒዶ ጣሌ የተባሉት እና የ88 እና የ91 ዓመት የእድሜ ባለጠጎች እንደሆኑ የሚናገሩት የቁጫ ቤተ ክርስቲያን ቀዳማይ የወንጌል አማኞች ለዳግማዊ ምኒልክ ከገበሩት የመጨረሻው የቁጫ ንጉሥ ካዎ ቶቤ በፊት የነበሩትን ነገሥታት ስም በቅደም ተከተል ለማስታወስ ከትዝታቸው ጋር ታግለው ያገኙትን ለዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ እንዳስመዘገቡት፡- ቤቶ፥ ቢድንቶ፥ ሐኒቼ፥ ቦሬ፥ ፓሻ፥ ኃበና በተባሉ ንጉሦች ተገዝታለች።

አቶ ኪኒዶ ጣሌ እድሜአቸውን ለማስላት እንደ ምልክት የያዙት በዘመኑ የሕዝብ ዘፈን ከነበረው አንዱን ስንኝ በመውሰድ ነው። የዳግማዊ ምኒልክ ሹማምንት ያከበዱትን አገዛዝ የሚያቃልል ንጉሥ ነገሠ ተብሎ ነገር ግን ንጉሡ ወደ እኛም ሳይመጣ፥ አገዛዙም ሳይሻሻል ዓመታት በማለፋቸው "ያይንሺን ጣይዳ ያሶ" (ኢያሱ) እያልን ስንዘፍን የሰባት ዓመት ልጅ ይሆነኛል ይላሉ አባባ ኪኒዶ ጣሌ። ትርጓሜውም በጉጉት የተጠባበቅነው ኢያሱ ጠፋ ማለት እንደሆነ ነግረውኛል።

የዳግማዊ ምኒልክ ሠራዊትና ሹማምንት በአካባቢው ከመስፈራቸው በፊት የቁጫ ነገሥታት ከወላይታ ነገሥታት ጋር በማያቋርጥ ሰልፍ ውስጥ እንደነበሩ አፈ ታሪኩ ጨምሮ ያብራራል።

ከምኒልክ በኋላ ግን ቁጫ አንዳንዴም ከጋሞ አውራጃ ጋር በሌላው ጊዜም ከጎፋ አውራጃ መስተዳደሮች ጋር እየተዳበለች ስትተዳደር ኖራለች።

የምሥራቹ ቃል ተሰብኮ ቤተ ክርስቲያን በተተከለችበት ወቅት ግን ከሁለቱም አውራጃዎች መስተዳደር ያልሆነ ነገር ግን በክርስቶስ ቤተ ሰብነት ላይ የተመሠረተ መቀራረብ ከወላይታ ቤተ ክርስቲያን ጋር አዳበረች። በቤተ ክርስቲያኗ ታሪክ ሁለተኛው አማኝ ሑምቦ ሄደው ማመናቸው፥ የመጀመሪያው የሙሉ ጊዜ አገልጋይ አቶ ዲዳና ዲልባቶ ኑሮውን ከመሠረተበት ከወላይታ መጥቶ ቤተ ክርስቲያን መትከሉ፥ የመጀመሪያው ጥምቀት ሥነ ሥርዓት በጦባላ ወንዝ በ1934 ዓ.ም. ሲፈጸም እና 25 ምእመናን ሲጠመቁ ሥርዓቱን የወላይታ ቤተ

ክርስቲያን ወንጌላዊያን መፈጸማቸው፤ ከዚያም በኋላ በነበሩት በርካታ ዓመታት ቁጥራቸው ጥቂት ያልሆኑ የወላይታ ወንጌላውያን ወደ ቁጫ ተልከው በማገልገላቸው፤ የወላይታ ጠረጴዛ ቁጫዎችን እንደ አካል ክፍሉ አርጎ ይመለከታቸው ነበር። እንዲያውም የቁጫ አጥቢያዎች የሚታወቁት በኮይሻ ክፍለ ማሕበር ውስጥ ነበር።

1940ዓ.ም. የቁጫ ቤተ ክርስቲያን ለመደራጀት መሰረት የጣለችበት ዓመት ነበር። አቶ አርሶ አዲቶ እና አቶ ኪነዶ ጣሌ አራት አጥቢያዎች ያሉትን ማሕበር ለሁለት ዓመት አስተዳደሩ። ከሁለት ዓመት በኋላ አቶ ፈለሃ አዴቶ እና አቶ በረከ ወጋሶ፤ አቶ ኩንታ ኦዳና፤ አቶ ዱማ አየና ለማሕበር መሪነት ተመረጡ። የመሪዎቹ ቁጥር መጨመር የሥራውን ስፋት የሚያመለክት ነው። ለሦስተኛ ጊዜ በ1944 ሌሎች አራት ሰዎች ተመረጡ። እስከ 1959 ዓ.ም. ድረስ ምርጫ ሳይካሄድ ቀረ። ከሌላ ሁለት ዓመት በኋላ ግን እንደ ቀድሞው በየሁለት ዓመቱ ምርጫ ማካሄድ የተለመደ ባህል ሆነ።

በቁጫ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች መረጃ መሠረት እስከ አሁን ድረስ ከአመራር ጋር የተያያዘ መራራ መከፋፈል ያልተፈጠረው መሪ ሽማግሌዎችን በተወሰኑ ዓመታት የመምረጥ ባህል ገና ከመጀመሪያው በመለመዱ ነው። ከላይ ከተጠቀሰው (1944-1959) ወቅት በስተቀር ወንበር ላይ ተጣብቆ የቆዩ እና በግድ ተጎትቶ የወረደ መሪ የለም።

ወደ ቤተ ክርስቲያኗ መደራጀትና የማንነት ጥያቄዋ ስንመለስ ከአስተዳደራዊ ክልል ተለይቶ ከሌላ አውራጃ ጋር ህብረት ማድረጉ በየወቅቱ እያገረሽ የሚነሳውን ስደት በማኅበር ደረጃ ለመቋቋም የማያስችል ቀዳዳ ከፈተ። በአስተዳደራዊ ክልልም ውስጥ ሥር የሰደደ መግባባትና መተባበር እንዳይፈጠር አዳዲስ ሹማምንት ተሹመው በመጡ ቁጥር የቁጫ አካባቢ ከተለያዩ አውራጃዎች ጋር ሲጨፈለቅ ስለኖረ ከፍተኛ የአስተሳሰብ ከፍተኝን አስከተለ።

በመንግሥታዊ የአስተዳደር ክልል ቁጫ እስከ 1953 ዓ.ም. (?) ድረስ ከጎፋ ጋር ቢሆንም የቤተ ክርስቲያን ኅብረት ግን ከወላይታ

ጠረጴዛ ጋር ነበር። ከ1953 በኋላ ግን በሚስቶናውያን አግባቢነት ጭምር የቁጫ ኅብረት በጎፋ ማኅበር ታቀፈ። ከጥቂት ዓመታት በኋላ ቁጫ በጋሞ አውራጃ አስተዳደር ስር እንዲሠራ ሲወሰን ቤተ ክርስቲያን ኅብረቷን ከጎፋ ማኅበር ጋር ቀጠለች። በዚህ የመስተዳደርና የቤተ ክርስቲያን አሠራር ያለመጣጣም ቁጫዎች ለመንግሥትም ለማሕበርም የማን ሊሆኑ እንደተገባቸው ተደናግሮባቸው ዓመታትን አሳለፉ። የወላይታ አውራጃ መስተዳደር ከጋሞ ጎፋ ወጥቶ ወደ ሲዳሞ ክፍለ ሐገር ሲጠቃለል ግን እንደገና ወደ ወላይታ የመመለስ ሀሳባቸውን ሰርዘው ቁጫዎችም ለየት ያለ አማራጭ ወሰዱ፤ ለብቻ መሆን። ውሳኔአቸውን ተግባራዊ ለማድረግ ጥር 28 ቀን 1960 ዓ.ም. በተጻፈ ማመልከቻ የወንጌል አማኞች አንድነት ማሕበር በአባልነት እንዲቀበላቸው እና የኤስ. አይ. ኤም ሚስቶንም ጣቢያ በመክፈት በሌሎች አውራጃዎች የሚያደርገውን እንቅስቃሴ በዚያም እንዲያከናውን ጠየቁ። ጥር 29 ቀን 1960 ዓ.ም. በኩሎ ኮንታ (ዳውሮ ኮንታ) ጉባኤ የተቀመጠው የወንጌል አማኞች አንድነት ማሕበር ግን ማመልከቻውን ስለመቀበሉም ሆነ ጉዳዩን አጀንዳ አድርጎ ስለ መነጋገሩ በቃለ ጉባኤው ላይ አሳስፈረውም።

በዚህ ሁኔታ ከ1940-1967 ዓ.ም. ድረስ የቁጫ ቤተ ክርስቲያን ለረዥም ዓመታት፣ ከጋሞ፣ ከወላይታ፣ ከጎፋ ወይም በወንጌል አማኞች አንድነት ማሕበር ወይም በኤስ. አይ. ኤም ሚስቶን ሳትታቀፍ ወዲያ ወዲህ ስትናጥ ኖረች። በ1968 ዓ.ም. በመጀመሪያው የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ዋና ጸሐፊ በአቶ ተክሌ ወልደ ጊዮርጊስ ልዩ ከትትል ወደ ወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበር ተቀላቅላ እንደማኅበርተኛ በሙላት መሳተፍ ጀመረች። ይህ ወቅት በቤተ ክርስቲያኒቱ ታሪክ የምሥራች የሚባልበት ዘመን ነው፤ እንደ ዕብራውያን እናቶች ያለአዋላጅ አምጣ፣ የራሷን ማንነት የወለደችበት የዘመን ድንበር ነው። ይህ ወቅት በ1971 ዓ.ም. ሊከተላት (ሊያጋጥማት) ያለውንና ከ56 በላይ አጥቢያዎቿን ፈትኖ ያነጠረውን ስደት ለመጋፈጥ አፍለኛ መሪዎቿን ወደ አደባባይ ያወጣችበትም ወቅት ነው።

15. ሐመር ባኮ

ከእሳት የተነጠቀ ትንታግ

ሐመርት

ከመጀመሪያዎቹ የሐመር ባኮ ቤ/ክ አግኝቶ አንዱ ለቶ ሉኒሳ ሹምዬ እና
የመጀመሪያዋ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን

15. ሐመር ባኮ

ከእሳት የተነጠቀ ትንታግ

ሐመሮች

ከመጀመሪያዎቹ የሐመር ባኮ ቤ/ከ አግኞች አንዱ አቶ ሉኒሳ ሹምዬ እና
የመጀመሪያዋ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን

አኪት ቃል

የዛ ግብረገባዊ ትምህርት እና ያልተለመደው ትንቢቱ በጋሞ፣ በቁጫ፣ በጎፋ በወላይታ በስፋት በሚሠራጭበት የተቀራረበ ዘመን (በመከራ. . . ያበበችገጽ 68-70) በሐመር ባኮም ሉማ የተሰኘ ትንቢተኛ ተነሥቶ በጊዜው ማሕበራዊ ንቃት አንጻር ከቶም ሊገመገም የማይቻል ትንቢት አወጀ።

. . . ከአሁን በኋላ ከሰው ልጆች መካከል እኔ ታላቅ ነኝ ባይ ይጠፋለ የሁሉም ታላቅ የሆነ ይመጣልና። ተጋና የባላባት ዘር ጉንጭ ለጉንጭ ይላላግል። የሰው ዘር ሁሉ በአንድ ታላቅ ዛፍ ሥር ቅጠሉን አንጥሮ በሰላም አብሮ ይተኛል። የተጣሉ ውዳቂዎች ይነሳሉ፣ ያሸንፋል፣ በግለት የተናገረው ትንቢት በሰሜን ሐመር ባኮና በደቡብ ገፋ አውራጃ አጥላኞች ሁሉ ተሰፋፋ። ወደ ሕዝባዊ ንግርትም ተለውጦ “አኪት ቃል” ወይም የቅድመ አያት ድምፅ ተሰኘ።¹

አኪት ቃል በአሪ እና በማሌ ማግበረሰቦች መካከል በሰፊው እንዲሰራጭ ትንቢት የማወጃን ሥራ የሚከውኑት “ያሼሉ” ይባላሉ። ያሼሉዎች የአኪት ቃልን የሚሰብኩት በቅብብሉሽ ነው። ሰባኪዎቹ የምስርች ዛፍ ቅርንጫፍ እንደ ጭራ በመያዝ በአጠገባቸው የሚያልፈውን ሰው በቅጠሉ ጫፍ በመንካት “አኪት ቃል!” ይሉታል። በጎ ፈቃዱን ካገኙ በዚህ ጽሑፍ መግቢያ ላይ ያለውን ትንቢት ይነግሩታል፣ ግብረ ገባዊ ትእዛዞችንም እንዲፈጽም ያስገነዝቡታል። በትንቢቱና በትምህርቱ ከተማረከ እሱም በተራው የምሥርች ዛፍ ቅርንጫፉ ቆርጦ ሰበካውን ይቀጥላል፤ ያሼሉ ወይም ደቀ መዝሙር ሆነ ማለት ነው።

በርካታ የአኪት ቃል ተመሳጮች በተወሰነ ሥፍራ ሲገናኙም “ወዘ ሼሉ ቦረና!” እያሉ ይዘይራሉ። ትርጓሜው አቤቱ የሼሉ አምላክ

¹ ደገ ደልታበ፣ ያልታተመ ግስታወሻ ጥቅምት 15 ቀን 1988፣ ሺንካ ሐመር ባኮ

ሆይ ስማን እንደማለት ነው— ይላል የሐመር ባኮ ቤተ ክርስቲያን አገልጋይ አቶ ተረፈ አልሴ።

ከአኪት ቃል መልእክተኞች መካከል አንዱ የሴይኪ ባላባት ስለ ነበር በኅብረተሰቡ ዘንድ ባለው ተደግጭነት አሪዎች በማይገባቸውም መንገድ ቢሆን ልባቸው ለመልካም ሥራ፣ መንፈሳቸውም ለወንጌል እንደሚመች ሆኖ ተዘጋጅቶ ነበር ለማለት ይቻላል።

በሌላ በኩል ለብዙ ዓመታት የተለመደው የአኪት ቃልን መልእክት የመቀበልና የማቀበል ባህል እውነተኛው የወንጌል ቃል በተገለጠ ጊዜ በቀላሉ ከሰው ወደሰው እንዲሰማ አስተዋጽኦ ማድረጉንም እንገነዘባለን።

እውነተኛው የሕይወት ቃል

የማይሞተው የወንጌል ዘር በደቡብ ጋሞ ጎፋ በእነደፈርሻ እና ደባልቄ ልቦና እንዴት ትንሣኤ እንዳገኘ፣ በጥቂት ዓመታትም ውስጥ በርካታ ወንጌላውያን የአገሬው የወንጌል አማኞች የወንጌልን ድንበር ከደቡብ ወደ ደቡብ እንዴት እንዳስፋፉት የአጥቢያዎችም ብዛት (በ1950) አርባ ያህል እንደደረሰ ከጎፋ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ትረካ ልብ ይሏል።

የሐመር ባኮን ቤተ ክርስቲያን በተመለከተ የወንጌሉ የማዳን ዝና የተሰማው አስቀድሞም ለደገኞቹ አሪዎች ቀጥሎም ለማሌዎች ነው። ይህም የሆነው ሹነኛ አገልጋይ ተሰማርቶ ሳይሆን በሁለቱ አውራጃዎች መካከል በነበረው ማሕበራዊ ግንኙነት እንዲሁም የዘወትር ተመላላሽ በሆኑ ነጋዴዎች አማካኝነት ነው። ነገሩ እንዲህ ነው፡—

አቶ ይንትግስ የሚባሉ የአሪ ሰው በእርኩሳን መናፍስት አሠራር እጅግ ይጨነቁ ስለነበር ከአኪት ቃልና ከመልእክተኞቹ (ያሺሉ) ይልቅ ዝና የወጣለትን ቃል በመስማት እድል ፈንታቸውን ለመሞከር በ1951 ዓ.ም. ከሚኖሩበት ሐመር ባኮ አውራጃ በርገዳ ቀበሌ ወደ ውባሐመር ሄዱ። ውባ ሐመር ለረዥም ጊዜ በጎፋ አውራጃ ስር ሲተዳደር የቆዩ

ወረዳ ሲሆን ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ወደ አሪ ብሔረሰብ ክልል ተከልሏል።

በውባሐመር የቃል ተናጋሪውን ዱካ አጠያይቀው አገኙት። ከወንጌላዊ ታንጋ ጋታሮ አፍ እውነተኛውን የሕይወት ቃል ሰሙ፤ አመኑ። በመንፈስ ቅዱስ ደስታ ሐሴት አድርገው ወደ ትውልድ ቀድሞቻቸው ተመለሱ። ዘመኑ 1951 ዓ . ም . ነው።²

የአቶ ይንትማስን ጎፋ ሄዶ ማመንና መመለስን የሰሙ እና በለምፅ ሕመም የሚሰቃዩት አቶ ቡዛ ሳይንዶይስ የተባሉ ሰው ጎፋ የተገለጠው ቃል ከሕመማቸው ምናልባት ቢያድናቸው ለማጠያየቅ መጥተው ሳለ በአቶ ይንትማስ ምስክርነት አመኑ። የእምነት ሰንሰለቱ ሁለተኛው ቀለበት ተበጀ።

የሁለቱ የሐመር ባኮ በኩሮች በወንጌል ቃል ማመን እንደተራ ወሬ ሳይሆን እንደ ትልቅ ዝና በባኮ ጋዘር ወረዳ በሲዳ ቀበሌ በሚኖሩት ለአቶ ኡኒሳ ሹምዬ እና ለአቶ ባይከዳ ጋፋ ጆሮ ደረሰ። አቶ ኡኒሳ ውቃሊ ሰፍሮባቸው ቅጥ እያሳጣ አልፎ አልፎም ልባቸውን እየነሣ ያንገላታቸው ስለነበር አቶ ይንትማስ ያመኑት አምላክ የሚያድናቸው እንደሆነ ለመጠየቅ አቶ ባይከዳኝን ይዘው ወደ በርገዳ ቀበሌ ተቃኑ።

ኡኒሳ እና ባይከዳኝ ከአቶ ይንትማስ የሰሙት ቃል ጣፈጣቸው እንጂ ጥማታቸውን አላረካም፤ ስለዚህም ወደ ቤታቸው ተመልሰው ስንቃቸውን ሰንቀው ወደ ጎፋ-ቡልቂ ተጓዙ።

በቀጥታ ገና አዲስ እየተቋቋመ ወዳለው የሚሰዩን ጣቢያ ምንድሪ ደርሰውም የመጡበትን ጉዳይ ለሚሰዩናዊው ነገሩ። የሕይወትን ቃል መስከረላቸውና አቶ ዝዶ ለሚባሉ የጎፋ አገልጋይ አሳልፎ ሰጡአቸው። ዝናውን የሰሙለት የወንጌል ቃል "ከአኪት ቃል"፤ ወንጌላዊውም ከያቬሎ እንደሚበልጥ ተረዱ፤ ሁለቱም አመኑ። ወደ ትውልድ ቀድሞቻቸው ለመመለስ ሚስቶናዊውን ሚ/ር መክሌለን ለመስናበት ወደ ቢሮአቸው

² ኡኒሳ ሹምዬ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ነሐሴ 13 ቀን 1989 ሲዳ ቀበሌ ሐመር ባኮ

ገብተው ሲያነጋግሩ የአቶ ኡኒሳ ሹምዬ አትኩሮት ድንገት ተለውጦ በደስታ ስሜት አቅል ባጣ ሁኔታ ራሷ ናት! እሷ ናት! እሷ ራሷ ናት! አሉ ሌባ ጣታቸውን ቀስረው እና ጠረጴዛው ላይ ወዳለችው ትንሽ መጽሐፍ እያመለከቱ። ሚስቶቻቸው መከሌለን በእጃቸው አቀበላቸው። እያገለበጡ ካዩአት በኋላ ወደ ቡልቂ በመጡበት አጥቢያ በሕልማቸው ያዩትን እንዲህ ሲሉ ተናገሩ

" . . . አንድ ሰው ይኛን መጽሐፍና የሸፋኗን ሥዕል እያሳየኝ፤ ይህን አንብብ! ብታነብ ትጠቀግለህ፤ ሰው ትሆናለህ ከሕመምህም ትድናለህ ብሎኝ ነበር፤ በግለት መሰከሩ።"

ትንሿ መጽሐፍ ለመሠረተ ትምህርት ተማሪዎች በቀላል ዋጋ የምትሸጥ ወይም በነፃ የምትታደል ፊደልና አጫጭር የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች የያዘች ነበረች።³ አቶ ኡኒሳ መጽሐፍዋን በ0.10 ሳንቲም ገዙ፤ የሸፋኑን ሥዕል አገላብጠው አዩ። በትክክል! በሕልም የታያቸው ነበር። የምስጢሩን መጨረሻ ለማወቅ ፊደል ተግተው መቁጠር ጀመሩ። በዚህ ዘመን ሲታሰብ ዋዛና ሞኝነት ይመስላል፤ ከአሪ ጫካ ከፊል ራቁቱን ለመጣ ተራ ጭሰኛ ግን የሐመር ባኮን ቤተ ክርስቲያን ለተከታታዩ 30 ዓመታት እንዲመራበት እግዚአብሔር ብቻ የጀመረው ልዩ መንፈሳዊ ጅማሪ በመሆኑ ለባለታሪኩ ልዩ ትርጉም፣ ልዩ ትዝታ አለው። በሰው “ቁመት” ልክ ዝቅ ብሎ ከፍ የሚያደርግ አምላክ ብሩክ ይሁን።

እነ አቶ ኡኒሳ ምንድን የደረሱበት ወቅት (ግንቦት 1951) የጎፋ ቤተ ክርስቲያን ማኅበር የመንፈሳዊ መነቃቃት ጉባኤ የሚደረግበትና በሰብ ሰባውም በየቀኑ ከ350-700 ምእመናን የሚካፈሉበት ወቅት ነበር።⁴ እነ አቶ ኡኒሳ ስብሰባውን ተካፍለው እንዲሄዱ አማኞች ጋበዙአቸው። በሰሙትና ባዩት ነገር ተደንቀው ከአኪት ቃል የሚበልጠውን እውነተኛ የሕይወት ቃል ለጎረቤቶቻቸውና ለሥጋ ዘመዶቻቸው ለመስበክ እየፈጠኑ ወደ አገራቸው ተመለሱ።

³ ወኒ ከግሁ

⁴ Fargher. 1996 p. 36

የአቶ አኒሳ የአእምሮና የመንፈስ ፈውስ የሚኖሩበትን ጎብረተሰብ ትኩረት ሳበ። በ1947 ዓ.ም. ባኮ ላይ ጣቢያ የከፈተው ሚስቶንም በበኩሉ አብይ እገዛ በማድረግ በወንጌላዊ አምቦሌ አስተባባሪነት ወንጌላውያንን ከወላይታ እያስመጣ ጥቂት በጥቂት የስብከተ ወንጌል ሥራ ተስፋፋ። የሚያምኑ ሰዎች ቁጥር ተበራከተ። ከግሌ፣ ከውባ ሐመር፣ ከአይዳ፣ ከሾን ጋሚ፣ ከሲዳ ቀበሌዎች የተውጣጡ እና በጥምቀት ለመታዘዝ የተዘጋጁ 35 የወንጌል አማኞች ወደ ቡልቂ ሄደው በምንድራ ሚስቶን ጣቢያ ሥርዓተ ጥምቀት ፈጸሙ።⁵ በዚህ ቀን የወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪ ዳና መጃ መደር እና በኩሉ ኮንታ የወንጌል አገልግሎት መልካም ባለስም የሆኑት ወንጌላዊ አምቦሌ መገኘታቸው የወንጌልን ድንበር ከደቡብ ወደ ደቡብ ለማስፋት የወላይታ ቤተ ክርስቲያን ያደረገችውን ዓይነተኛ ድርሻ ያስገነዝባል።

የመጀመሪያዋ አጥቢያ (ሲዶ) ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮችና ምዕመናን

የመጀመሪያዋ አጥቢያ (ሲዶ) ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮችና ምዕመናን

የመጀመሪያዎቹ የሐመር ባኮ ክርስቲያኖች የሚኖሩባቸው ቀበሌዎች ከመራራቃቸው የተነሣ በአንድነት የሚያመልኩበትን ቦታ ለመምረጥና ጸሎት ቤት ለማቆም ለወዲያው ተቸግረው ነበር። ነገር ግን በአቶ ኡኒሳ ሹምዬ ቤት በየወቅቱ እየተገናኙ የጸሎትና የአምልኮ ኅብረት ማድረጋቸውን አጠናክረው ቀጥለው ነበር። ኅብረቱ ያጎናጸፋቸውን መንፈሳዊ በረከት ላለማጣት በአቶ ጋሲ መንጃ ችሮታ በሲዳ ገልበት ቀበሌ ባገኙት መሬት ላይ የሐመር ባኮን የመጀመሪያ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በ1952 ተከሉ። ይህንኛም ዛሬ(1992) በ12ቱ ብሔረሰቦች መካከል የወንጌልን ብርሃን በማብራት ላይ ለሚገኙት እና በ9 ክፍለ ማሕበራት ለተደራጁት 180 ያህል አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን እናት የሆነችቱ ናት።⁶

በ1953 ዓ.ም. የሐመር ባኮ የወንጌል አማኞችና መሪዎች ከሆኑት መካከል አሥራ አንድ ሰዎች መንፈሳዊ ጉባኤ ለመካሄድ ወደ ቡልቂ ጎፋ በሄዱበት አጋጣሚ በባኮ የኤስ. አይ. ኤም ሚስጦናዊ ከሆኑት ሚስተር ፌሎስ ጋር ተዋወቁ። አሪዎች በባኮ ሚስጦን በኩል ስለሚካሄደው መንፈሳዊ ሥራ የሚያውቁት ነገር ጥቂት ወይንም ምንም ስለነበረ ይመስላል ለመንፈሳዊ መነቃቃትም ሆነ ለምክክር አዘውትረው ወደ ቡልቂ የሚሄዱት።⁷

ሚ/ር ፌሎስ አሪዎችን ወደባኮ እንዲመጡና በአስተዳደራዊ ክልላቸው ውስጥ ወንጌልን የሚያስራጩበትን ዘዴ እንዲመካከሩ ጋበዙአቸው።

ሚ/ር ፌሎስ ቤት በሄዱ ጊዜ የራሳቸውን ማኅበር እንዲያቆሙና ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሚውል ገንዘብ ከእያንዳንዳቸው እንዲያዋጡ ነገሩአቸው። ሽማግሌዎቹም ምክሩን ተቀብለው ወደየቤታቸው ተመለሱ ብለዋል።⁸

⁶ የሐመርባኮ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች፣ ቃለጥላለሳዊ መረጃ፣ ጥቅምት

15 ቀን 1991 ጳጉህ ሐመር ባኮ

⁷ ደጉ ደልቃበ፣ ያልታተመ 1977 ገጽ 40

⁸ ዝኒ ከግሁ ገጽ 32

ሽማግሌዎቹ የማኅበርን ጠቃሚነት ከጎፋና ከወላይታም አገልጋዮች በሚገባ ተረድተው ስለነበር ለተግባራዊነቱ በወሩ መጨረሻ በ30ኛው ቀን እየተሰባሰቡ መመካከር ጀመሩ። 5ኛውን ስብሰባቸው በባኮ ሚ/ር ፌሎስ ቤት ባደረጉበት እለትም አቶ ኡኒሳን የሐመር ባኮ ማኅበር መሪ አድርገው ሲመርጡ በየሰላሳው ቀን የሚካሄደውን ጉባኤ "የሰላሳ ማኅበር" ብለው ሰየሙት።

ማኅበሩ በተመሠረተበት ማግሥት አንስቶ በየወሩ የብር 5.00 ቀለብ እየተቆረጠላቸው የድሜ፣ የማሌ እና በመጠኑም ቢሆን የሐመር ማሕበረሰቦችን በወንጌል ለመድረስ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ተደረገ። የመባና አሥራት ገቢ ሲያንስ ወይንም የወንጌላውያን ቁጥር ከፍ ሲል የወር ቀለቡ ወደ ብር 3.00 ዝቅ የሚልበት ወቅት ቢኖርም እንኳን እስከ 1955 ዓ.ም. ድረስ ባለው ጊዜ ውስጥ ለስብከተ ወንጌል የተሰማሩ አገልጋዮች ቁጥር 47 ደርሶ ነበር።⁹ ምእመናን ከተበራከቱ ወዲያ ደግሞ የቀለቡ መጠን ለባለትዳሮች ወደ ብር 10.00 ከፍ ብሎ ነበር።

ወንጌል ለሐመር ባኮ ከተሰበከ ከሦስት ዓመታት በኋላ ከማሌ እና ከአሪ ማኅበረሰቦች መካከል አስር ወንጌላውያን ተሰማርተው የምሥራቹን ቃል ወደ አጎራባችቻቸው ዘላኖች ለማድረስ ከፍተኛ ተጋድሎ ከማድረጋቸውም በላይ የሕይወት መስዋእትነትም ከፍለዋል። በዚህም የተነሣ በ1955 ዓ . ም . መጨረሻ፡-

- በአርንጋሚ ክፍለ ማኅበር 9 አጥቢያዎች
- በሊዳ ክፍለ ማኅበር 10 አጥቢያዎች
- በዚዶ ክፍለ ማኅበር 11 አጥቢያዎች
- በቢዮ ጎይዳመር ክፍለ ማኅበር 11 አጥቢያዎች
- በገደር ክፍለ ማኅበር 11 አጥቢያዎች
- በማሌ ክፍለ ማኅበር 14 አጥቢያዎች

⁹ . የቃለ ሕይወት ቤ.ክ. ታሪክ፣ ያልታተመ ገጽ 148

በጠቅላላው 66 አጥቢያዎች ተተክሉ።¹⁰ በተከታታዮቹ ስምንት ዓመታት የአጥቢያዎቹ ብዛት የጨመረው በ12 ብቻ መሆኑ በቤተ ክርስቲያኗ ላይ የውጭ ጫና እንደበዛበት ጠቋሚ ቢሆንም የቤተ ክርስቲያኑ መሪዎች እንደሚሉት የተገታው የጸሎት ቤቶች ቁጥር እንጂ የምእመናን ብዛት አይደለም። ለዚህም ምክያት በአብዛኛው ሰብከተ ወንጌል በተካሄደባቸው ቦታዎች በተለይም በአሪ ጸሎት ቤቶችን ለማቆም ባላባቶችና ባለቀላዶች ፈቃደኛ ካለመሆናቸውም ሌላ የተሰሩትን እንኳን እስከማፍረስ አማኞችንም እስከማሰርና ከመራታቸውም ላይ እስከማባረር ደርሰው ነበር።

በእስር ቤት ከተንገላቱት መካከል አቶ መንገሻ ጎደርሶ በውባሐመር ፖሊስ ጣቢያ ግቢ ውስጥ ጉንዳን ከሚፈላበት ጉድጓድ ውስጥ ራቁታቸውን ተጥለው ለሰባት ቀናት እንዲሰቃዩ መደረጋቸው “ ውኃ ተጠማሁ! ” ባሉበት ጊዜም ጋጠወጥ ፖሊሶች ሽንታቸውን አፋቸው ውስጥ እንደሸኑባቸው የጽሑፍና ከሽማግሌዎች የተገኙ መረጃዎች ያረጋግጣሉ። ሌሎቹን የስደት ሁኔታዎችን ለመዘርዘር ጊዜም ጉልበትም አይበቃም፤ ደግሞም እንደ እውነተኛ የወንጌል ሰው ሊገርመን የሚገባን ስደት ባይኖር እንጂ ለክርስቶስ መሰደድማ የነበረ፣ ያለ፣ ገና እስከምፅዓቱ ሊኖርም የሚገባው ነውና ወደ ሌላው ቁምነገር እንለፍ።

እስራት ነፃነት ሰማእትነት

ወንጌል በተሰበከባቸው አውራጃዎች ሁሉ ቤተ ክርስቲያናት መተከላቸው፣ ምእመናን መበራከታቸው በራሱ ታላቅ ግብ ቢሆንም የወንጌሉ ኃይል በኅብረተሰቡ ሕይወት የሞገስ ድባቡን ካላጠላ፣ በዕለት ተዕለት ኑሮው ላይ የሕይወት መታደስን ካላመጣ፣ ኋላቀርና በሰለጠነው ዓለም እይታ ዘግናኝና ኋላቀር ከሆነው የባህል እስራት ነፃ ካላወጣ ምኑን ወንጌል ኃይል ሆነ? ለሐመር ባኮዎች በተለይም አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በብዛት ከተተክሉባቸው የማሌና የአሪ ማኅበረሰብ አባላት የሕይወት

¹⁰ . ደጉ ደቅላበ ያልታተመ ገጽ 41-42

መታደስ የሆነላቸው ከምን አንጻር ነው? ከወሊድና ከሞት ጋር የተያያዙትን እስራትና ነጻነት በመጠኑ እንመልከት።

ወሊድ

በማሌ ኅብረተሰብ አንዲት ልጃገረድ ባለ አግብታም ቢሆን እንኳን የወር አበባ ከማየቷ በፊት ብትፀንስ ከእርኩሳን መናፍስት እንደፀነሰች ስለሚቆጠር የሚወለደው ልጅ እርግማንን እና አበሳን እንደሚያመጣ ስለሚገመት እንዲያድግ አይፈቀድለትም። ከሕይወት በፊት ሞት የተፈረደበት ፍጡር ነው።

የማሌ ክፍለ ግብር አማኞችና አገልጋዮች

ስለዚህም እናቱ በምጥ የተገላገለችውን ሕፃን ዘወር ብላ ተቀምጣበት ትገድለዋለች። ራሷም ትቀብረዋለች። ይህ ብቻ አይደለም ባህሉ በሚፈቅደው መንገድ ተወልዶ እንኳን ቢሆን ጥርስ በሚያወጣበት ወራት የላይኛው ጥርሱ ቀድሞ ከበቀለ በአባትና በእናቱ ላይ አልፎም በመንደሩ ኗሪዎች ሁሉ ላይ የአማልክት ቁጣ የሚያስከትል ነውር

ወይንም ኃጢአት እንደሆነ ይቆጠራል። “ዱኒ” ይሉታል ማለዎች። እንዲህ ያለውም ሕጻን ዕድል ፈንታ ሞት ነው። የዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ የማሌ ማኅበር መሪዎችን ነሐሴ 15 ቀን 1989 ዓ.ም. በበነታ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ተገኝቶ ባነጋጋረበት ወቅት ከመሪ ሽማግሌዎች አንደኛው በወንጌል ከማመናቸው በፊት የገዛ ባለቤታቸው ከላይ የተገለጸውን ስቅጣጭ ነገር እንዳደረጉ ሲመሰክሩ መረጃውን በመቅረጽ-ድምፅ ለማስቀረት ዕድል አግኝቶ ነበር። ስለዚህም ለማሌዎች ወንጌል የእምነት ለውጥ፣ የሰማይ አገር ተስፋ ብቻ ሳይሆን ከኋላ ቀር የባህል እስራት መላቀቅና የነፃነት ፋና ነው። አቶ አስፋ ገበየሁ የተባሉ የሐመር ባኮ ቤተ ክርስቲያን አስተባባሪና የማሌ ማኅበረሰብ ተወላጅ፡- “ክርስቲያን ያልሆኑትን ወገኖቹን ሕይወት ስመለከት ለመሆኑ እኔም እንደ እነዚህ ነበርኩን? በማለት ቀንበሩን የሰበረልኝን ጌታ አመሰግናለሁ ሲሉ ተደምጠዋል።

ከጋብቻ በፊት ልቅ ወሲባዊ ግንኙነት እለታዊ የኑሮአቸው ልምምድ በሆነበት በሐመሮችና በጸማይ ማሕበረሰቦች ዘንድ ያልተፈለገ እርግዝናን የሚያስወግዱበት መንገድ ለየት ይላል፤ ሆኖም ከኑሮአቸው ዘይቤ ጋር ይቃረናል።

በመሠረቱ ሐመሮችና ጸማዮች አንዲት ልጃገረድ ምን ያህል ተፈላጊ እንደሆነች የሚገምቱበት ሚዛን በየምሽቱና በየመንደራቸው እየተሰበሰቡ በሚያደርጉት “ኢባጋንዲ” በተሰኘው ጭፈራቸው ላይ ከብዙ ወንዶች ጋር መደራቷ እና በመጨረሻም ያለምንም ከልካይ በየጭፈራው እለት ወሲብ መፈጸሟ እንዲሁም ለአባቷ ቤት ልጆች መውለዱ ነው። ለዝሙት የሚያነቃቁ ብዙ ባህላዊ ቅንቀናዎች በሚፈጸምበት በዚህ ኅብረተሰብ የወር አበባ ከማየታቸው በፊት የሚፀንሱ ልጃገረዶች ቁጥር በርካታ ነው። በእንዲህ ያለ አጋጣሚ የተመረጡ ባለሙያ አሮጊቶች ተጠርተው ፅንሱን ገና በማሕፀን እያለ ራሱን አፍርጠው እንዲወርድ ያደርጉታል። ከወሊድ በፊት ያለውን በትር በተጓምር ተቋቁሞ የተወለደ

እንደሆነ ግን ወደ ጫካ ወይንም ወደ ወንዝ ይጣላል። ሕይወት እንደ
ዋዛ!”¹¹

ሐመርች ያልተፈለገን እርግዝና ወዲያው ቢገላገሉትም ያልተፈለገ
ልጅን “ ምንጊ ” ጡት እስከሚጥል ነፍስ እስከሚያውቅ ድረስ
ይጠብቁታል። “ ምንጊ ” የሚሰኙት ሕፃናት የወተት ጥርሳቸው
በሚበቅልበት ወቅት የላይኛው ጥርሳቸው በቅድሚያ የበቀለባቸው
ናቸው። በሐመር ባህል ሚንጊዎችን የምታስወግደው እንደማሌ እናቲቱ
ሳትሆን አባቱ ነው። ለምን እስከሚያድግ እንደሚጠብቁት ግልፅ
ባይሆንም ይህንን የላይኛው ጥርሱ የበቀለበትን “ እርግማን ”
ለማስወገድ አባት ልጁን በሆነ ሰበብ ወደ ዱር ይወስድና ማንም
በማይደርስበት ገደል ይወረውረዋል፤ አልፎ አልፎም ገደል ላይ አቁመው
በጦር ወግተው ይወረውሩታል። ሳይኖር ሞት የተፈረደበት እንበቃቅላ
አውሬ ይቀራመተዋል።

ወንጌል በአካባቢው ከተሰበከ በኋላ ግን አንዳንድ ወላጆች ሚንጊ
ልጆቻቸውን በግልጽ ሳይሆን በስውር ለክርስቲያኖችና ለቤተ ክርስቲያን
አሳልፈው በመስጠት እድል ፈንታውን እንዲያይ ይተውታል። አንዳንድ
“ ሚንጊዎች ” ደግሞ ከተጣሉበት ገደል በተአምር ተርፈው ወደ ከተማ
ኮብልለው ወይንም ክርስቲያኖችን ተጠግተው አድገው ለቁም ነገርም
የደረሱ አሉ።¹² ዛሬ ዛሬ ሐመርንና ጸማይን ጨምሮ በቆለኛውና በዘላኑ
ማኅበረሰብ መካከል በ7 አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናትና በ22 የሰበካ
ጣቢያዎች ከ50 ያላነሱ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች
የምሥራቹን ቃል በመዝራት የሚታገሉት ከእርኩሳን መናፍስት ጋር ብቻ
ሳይሆን ከባህሉም እስራት ጭምር ጋር ስለሆነ የሚከፍሉት መስዋ
እትነት እጥፍ ድርብ ሆኗል። በጥይት የተገደሉ፤ ራሳቸውም ተቆራርጦ
ለአውሬ የተሰጠ እንዳሉ ልብ ይሏል።

¹¹ . ገርሾ ቡቃር፣ የመጀመሪያው የሐመር ተወላጅ ክርስቲያን፣ ቃለ
ምልላዊ መረጃ ጥቅምት 16 ቀን 1991- አልጺባ።

¹² . አስፋገበየሁ፣ ቃለምልላዊ መረጃ ሐምሌ 30 ቀን 1991 ዓ.ም. ።

በደገኛው የአሪ ማኅበረሰብ አባላት መካከል ቅድመ ጋብቻ ወሲብ የተለመደ ባይሆንም ቆለኞቹ እና ከሐመር በና ተጎራባች የሆኑት አሪዎች ግን የዘላኑን ባህል ተለማምደውታል። ባልተፈለገ ሁኔታ ተረግዞ የተወለደ ልጅ እንደ ሙሉ ሰው ሆኖ አይቆጠርም። ክብር የለውም፤ ዘጠኝ ወር ላረገዘችውም እናቱ የኪሣራ ተምሳሌት ነው።

የገድር ዙሪያ ከፍለ ማኅበር መስራቾች

ደገኞቹ አሪዎች የሚታወቁት በወሊድ ሥርዓታቸው ነው። አንዲት የአሪ ሴት የመውለጃዋ ወራት ሲገባ ባለቤቷ ጫካ ውስጥ የመውለጃ ጎጆ ይሠራላታል። ነፍስጡሯ ደግሞ የተዘጋጀላት ጎጆ የደጋውን ብርድ እንዲቋቋም በጭቃ ትመርገዋለች። የሚያስፈልጓትን ተራ የቤት ቁሳቁሶችና ማገዶ አካማችታ የመውለጃ ቀኗ ጥቂት ቀን ሲቀራት እዚያው መዋል ማደር ትጀምራለች። ምጧንም ለብቻዋ ትጋፈጠዋለች። ወደ ቤቷ መመለስ የምትችለው 3 እና 4 ወራት በኋላ የባላባት ሚስት ከሆነች ደግሞ ከ4 እና ከ5 ወራት በኋላ፤ መንጻቷ ሲረጋገጥ ነው።

የገድር ዙሪያ ከፍለ ማኅበር መስራቾች

በአራስ ቤት ሳለች የተጠቀመችባቸው ቁሳቁሶች እንዲወድሙ ወይንም ከጎጆው ጋር በእሳት እንዲቃጠሉ ይደረጋል።

የሐመር ባኮ ቤተ ክርስቲያን ማኅበር (አውራጃ) የመጀመሪያው ሰብሳቢ የሆኑት አቶ ኡኒሳ ሹምዬ ባለቤታቸው የመጀመሪያ ልጃቸውን ከላይ በተጠቀሰው ሁኔታ እንደወለዱ እና በወንጌል ካመኑ በኋላ ግን ባህሉን በመግስ ቤት ውስጥ እንደወለዱ መስክረዋል። አሪዎች እንደ ሐመሮች ለአውራ ባይሰጡም “ « ለሚንጊ » ልጆቻቸው ከብር የላቸውም። ሚንጊ በቤተሰቡ ውስጥ የተጠላ፣ የተናቀ ከመሆኑም ሌላ ምስጥ እንደከመረው ኩይሳ ወይንም ድንገት እንደተፈለፈለ እንጉዳይ ይቆጠራል።

ከሐመር ባኮ አውራጃ አሥራ ሁለት እና ከዚያም በላይ ማኅበረሰቦች ለወንጌል ጥሪ አስገራሚ ምላሽ የሰጠው አሪ ነው። አንድ መቶ ሺህ ከሚሆነው ሕዝብ መካከል በተቀራረበ ግምት ሲሰው ያህል በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ጋር ንክኪ አለው። አሪዎች በአውራጃ ደረጃ የተመዘገቡና ያልተመዘገቡ 165 አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት አሏቸው ወንጌል ስለበራላቸውም የአጠቃላይ ማኅበረሰቡን ትኩረት ለመማረክ በቅተዋል። ባህላዊ ሃይማኖት ከሚከተሉትና የባለባት ዘር ከሆኑት በስተቀር ሌላው ሕዝብ ሴቶች ጫካ ውስጥ እንዲወልዱ ማስገደዱንም ትቷል።

ምትና ቀብር

አሁንም ወንጌል በሰፊው በደረሰባቸው ሁለቱ ማኅበረሰቦች ላይ ብቻ እናተኩራለን። ከማሌ ማኅበረሰብ አባላት አንድ ሰው ሲሞት አስከሬኑን ከአራት እስከ ሰባት ቀን ማስቀመጥና በግ ወይም ፍየል እያረዱ የሞተበትን ምክንያት፣ የሚቹን ዘመዶች ዕድል ፈንታ፣ ከሞራው ማንበብ የማይታለፍ ሥርዓት ነው። አዋቂና ብልህ የሆኑ ሰዎች ግን ከመሞታቸው በፊት ራሳቸው ከተወሰኑ ቀናት በላይ እንዳይቆይ ቤተዘመድም እንዳይንገላታ ይናዘዛሉ። አስከሬኑ በሚቀበርበት ዕለት

የሸተተውን ቃሬዛ የሚሸከሙት የሟቹ አማኞች ወይንም የቅርብ ዘመዶች ብቻ ናቸው። ምልኪውን ከሞራ ለማንበብ ከሚታረዱት ሌላ ዘመድ አዝማድን ለማስተናገድ የሚታረደው የቁም ከብት ቁጥር በርካታ ነው። ሰው በቀኑ ሲሞት ኗሪውን ከመቃብር በላይ መግደሉ አሁን ድረስ ፈጽሞ ያልተሻረ ባህል መሆኑ አስቃቂው የህይወት ገጽታ ነው።

ማሌዎች ወንድ ልጅ ሳይወልድ የሞተውን ሰው ንብረት አንድም ሳይቀር ያወድሙታል፤ ከብቶቹን ያርዳሉ፤ እንስቱን ይጨፈጭፋሉ፤ ልብሶቹን ይቀዳሉ። ሟች አስር ሴት ልጆች እንኳን ቢወልድ የአባቷን ቤት ለመውረስ ባህሉ ስለማይፈቅድላት አስከሬኑ ከወጣ በኋላ ቤቱንም ያቃጥሉታል። ከብዙ ሴቶች መካከል አንድ እንኳን ወንድ ልጅ ካለ ወይንም የሟቹ ሚስት በአጋጣሚ ፀንሳ ከሆነ ምናልባት የሚወለደው ልጅ ወንድ ሊሆን ይችላል በሚል ግምት ንብረቱ ፈጽሞ ከመውደም ይተርፋል።

የማሌ ባላባት ሲሞት ግን በሕይወት ያለው ሰው አሳር ብዙ ነው። በመጀመሪያ ደረጃ መርዶው ለአንድ ዓመት ያህል አይነገርም። ለአንድ ዓመት ያህል አስከሬኑ አይቀበርም ማለት ነው። ነገር ግን በማሌ ውስጥ ላሉት 12 የአካባቢ ሹሞች (ጭቃ ሹሞች) “ ንጉሡ ታሟልና መጥታችሁ አስታምሙ” የሚል መልእክት ይደርሳቸዋል። ጭቃሹሞቹ ከእያንዳንዱ ቤት በየተራ የተመረጡ የፍየልና የበግ ሙከቶች፤ ለንጋዎችን እየነዱ በማምጣት ለአንድ ዓመት ያህል ያለማቋረጥ ለሚመጡት እንግዶችና አስታማሚዎች ማስተናገጃ ያርዳሉ። የባላባቱ አስከሬን ግን እንደባህሉ ወግ ተዘጋጅቶ እና ከስር ጉድጓድ ተቆፍሮ ሥጋው ሟምቶ እንዲጠነፈፍ ቃሬዛ ላይ ይጋደማል።

የባህሉ ዋነኞች የመርዶውን ቀን ይቆርጡና በታላቅ ጩኸት የሚያውጁ “ ነገር አዋቂዎች ” በዋና ዋና ጎዳናዎች ያስማራሉ። አዋጅ ነጋሪዎቹም “ ተራራው ተንዲል. . . ! ተራራው ተንዲል. . . !!” እያሉ መርዶውን ይለፍፋሉ።

ለቀስተኞች ከየማዕዘኑ መጥተው በጭፈራ ያለቅሳሉ። ወደ ሚቹ ግቢ ሲገቡ ግን ሰንደል ጫማቸውን አውልቀው በመቀመጫቸው እየተንፋላቸው ወደ ቤት ይገባሉ። አንዳንዶቹ በደረታቸው ይንጋለላሉ።

የማሌው ተወላጅ እና የሐመር ባኮ ቤተ ክርስቲያን አስተባባሪ የሆኑት አቶ አስፋ ገበየሁ እንደተረኩት ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በልቅሶው እለት በሦስትና አራት ታምቡር መሾውን ማድመቅ ተለምዷል። ታምቡሩን እየመቱ ለማቀንቀን የሚመረጡት የእጅ ባለሙያዎች ናቸው። የባላባት ዝርያ ያላቸውም ሰዎች ልቅሶ ለመድረስ ሲመጡ ታምቡር መቼዎቹ ባለ እጆች ጎንበስ በማለት ጀርባቸውን ይሰጡአቸዋል። ባላባቶቹ በእነዚያ ጀርባ ላይ ወጥተው ያለቅሳሉ። እንዲህ ባለ ሁኔታ ባላባቱ ከሞተ አንድ ዓመት በኋላ አጥንቱ (አፅሙ) ይቀበራል። በዕለቱ ለአማልክቱ የሚሰዋውን ከብት ሥጋ ባለ እጆች ይከፋፈሉታል።

በወንጌል አማኞች ዘንድ ግን ይህ ዓይነት ባህላዊ ልምምድ እንዳይኖር ሰው ቢሞት የቀብር ሥነ ስርዓቱን አፈጻጸም በኃላፊነት የምትወስደው ቤተ ክርስቲያን ነች። ሰው አይጎላቆልም፤ ንብረት አይጠፋም። ከባላባት ዘሮች መካከልም አንዳንዶቹ ወደ ቤተ ክርስቲያን ተጨምረው እስከ አጥቢያ ሽማግሌነት ስለደረሱ ኋላ ቀሩን ባህል ከሚዋጉት መካከል መቆማቸው የሚያበረታታ የሚያጽናናም ነው።

አሪዎች ከማሌ ለየት የሚሉት ሐብታምም ሆነ ድሃ፣ ባላባት ወይም ተራ ሰው ቢሞት እንስት መጨፍጨፋቸው አይቀራ መሆኑ ነው። የሚጨፈጨፈው የእንስት መጠን እንደ ሰውየው ታዋቂነት ይወሰናል። ገናና ሰው ከሆነ በርካታ ሕዝብ ወደ ልቅሰው ስለሚመጣ ሰፊ ያለ ማሳ ይጨፈጨፋል። የእንስቱን ጉማጅ “ጉምዛ” ይሉታል። ጉምዛውን ቤቶች እንደከበሮ እየመቱ ወንዶች ደግሞ በእግራቸው እየረመረሙ መሾ ያወጣሉ።

ሚቹ የሞተበትን ምክንያት፣ በሕይወት ያሉትን ዘመዶችን ዕድል ፈንታ ለማወቅ፣ በግና ፍየል ማረዳቸው፣ ለምልኪና ለአማልክቱ

መስዋእት ለማቅረብ ከብት ማረዳቸውና ይህን መስሉን ሥጋ ለተናቁት የማሕበረሰቡ አባላት(ሸክለኞች) የማከፋፈላቸው ጉዳይ ከማሌዎች ጋር ከሞላ ጎደል ይመሳሰላል።

ይህ ዓይነቱ ማሕበራዊ ልማድ ወንጌልን ባልተቀበሉት የባለባት ዘርችና ባህላዊ አምልኮ ተከታታዮች ዘንድ አሁንም የተለመደ ሲሆን የወንጌል ዘር የአሪን ዳርቻዎች ሲያዳርስ ከሁሉም የሐመር ባኮ አውራጃዎች ቀድሞ በዚያ እንደሚከሰም መገመት አያዳግትም፤ አሁንም በወንጌል ኃይል ተገፍትሮ እየተንገዳገደ ነው።

ለጊዜው ግን የአሪን፣ የማሌን፣ በጥቂቱም የሐመር በናን የወንጌል አማኞች ይህን ከሚያህል ሞት ያዳነ እግዚአብሔር የተመሰገነ ይሁን።

በዋጋ የተከፈተ በር

ከቡስካ ተራራ አናት ላይ ሆነው ወደ ግርጌ ሲያማትሩ ችምችም ያለ የእፅዋት ጎፈሬ ይመለከታሉ። ግራር፣ ፅድ፣ ወይራ፣ ጀሞ፣ እሮቃ፣ ሺፈራው፣ አባሉ፣ ከትከታ፣ ገርሲ (ሞገሳማ ቅርንጫፍ ያለው ዛፍ) ዝጉዲ(ቅርንጫፉን በመቁረጥ አዘውትረው ለበትር የሚጠቀሙበት ዛፍ) ፣ሾላ፣ ዋንዛ፣ ብሳና፣ ትልማ ወ.ዘ.ተ. ዓይነቱና ብዛቱ ለእፅዋት ተመራማሪ የሚተው የዛፍ፣ የቁጥቋጦ እና የዋርካ ዘር ወደ ላይ ተንጠራርቶ ሰማይን የዘጋ ጎፈሬ ይመስላል።

ሐመር፣ በና፣ቱርሚ፣ፀማይ፣ ኤርቦሬ፣ ቦሾዳ፣ ወደ ገለብም ከሆነ አሞራቴ፣ ኝምሞሪ፣ ሐና (ጳዲ) ሙርሲ (ማኪ)፣ ዲሜ፣ ገርፋ ሲጓዙ ከጫካው ጎፈሬ ጣሪያ ስር ለንበሌጥ፣ ቁጥቋጦ፣ አሌፋንት ግራስ፣ እና እንደታካች ሴት ጠጉር ተዝረከርኮ፣ ተጠምዙ፣ ተጠምሎ ልዩ መተላለርን የፈጠረው ዓይነቱ የበዛ ሐረግ፣ የልዩ ድንግልና ማራኪ ዓለም ትዕይንት ነው። የአንበሳ የዝኖን የነብር፣ የሜዳ አህያ፣ የጎሽ፣ የዊብር እና የበርካታ ቅጠለ በላ እንስሳትና ሥጋ- በል አራዊት ዓለም።

የአዳም ዘርም እንዲሁ፡- ያልተነካ፣ ገና ያልተመነጠረ ልቦና፤ ከተራቀቀው ዓለም ይገኛል ተብሎ የማይታሰብ ድንግል ልቦና፤ “ራቂታቸውን ነበሩ አይተፋፈሩም ነበር” ለሚባለው አገላለጽ ጥሬ ትርጉም ሐመሮች ናሙናዎች ናቸው ብንል ያስኬደናል። ከላይ ደን፣ ከውስጥ ደን ልቦናውም ደን፣

ይህን ያልተገረሰሰ ኩራት ፣ ይህንን ያልተማረከ ድንግል ልቦና ለወንጌል መንጥሮ ሰውን ሁሉ ለክርስቶስ ለማስገዛት የመጀመሪያዎቹ ወንጌላውያን የአሪ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ከዘመቱ 29 ዓመታት ሆናቸው። ከእነሱ በኋላም የወላይታ፣ የቁጫ፣ የጎፋ አገልጋዮች ተሰማሩ።

የወንጌል ድንበር፡- ከወላይታ ወደ ጎፋ፣ ከጎፋ ወደ አሪ፣ከአሪ ወደ ማሌ ከተንሰራፉ በኋላ የአሪና የማሌ ማኅበር በጣምራ ወንጌልን ወደ ቆላው አገርና ወደ ዘላኑ ጎብረተሰብ ለማድረስ የተንቀሳቀሱት በ1963 ዓ.ም. ነው። የአሪና የማሌ ማኅበረሰቦች ለዘመናት እርስ በርስ ሲገዳደሉ፣ አንዱ በሌላው ላይ ሲዘምት፣ ሌላውም በተራው የበቀል ወረራ ሲያኪያሂድ እንዳልነበረ በአንድ ወንጌላዊት ማኅበር ጥላ ስር ሆነው መልካሙን ገድል ለመጋደል መነሳታቸው የወንጌሉ ኃይል በመካከላቸው የነበረውን የጥል ግድግዳ ለማፍረሱ በቂ ማስረጃ ነው። ከዘላኖቹ መካከል ሐመር በናዎች ከአሪዎች ጋር የከረረ ጥላቻ የላቸውም፤ እንዲያውም በድንበር አካባቢ ያሉቱ ሐመሮች አሪዎችን ያገባሉ። እንዲያም ሆኖ አልፎ አልፎ መጋጨታቸው አልቀረም። ለዚህም ይመስላል ሐመሮችን በወንጌል ለመድረስ የመጀመሪያዎቹ ወንጌላውያን አሪዎች የሆኑት።

በ1960ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ በወንጌላዊ ጴጥሮስ ኢሲ፣ ወንጌላዊ ግርማ ዜራ እና ወንጌላዊ አባይነህ አንክሽ የተጀመረው አገልግሎት ኤስ. አይ. ኤም ሚስዮን በ1961 ዓ.ም. በበታው ጣቢያ ሲከፍት ተጠናክሮ በ1964/65 ዓ.ም. የወንጌላውያን ቁጥር 18 ደረሰ። በዚህ ታላቅ ዋጋ በተከፈለበት ስብከተ ወንጌል በርካታ የወላይታ ወንጌላውያን ተሳትፈዋል። በተለይም የቁጫው ተወላጅ እና በማይነዋወጥ የህይወት

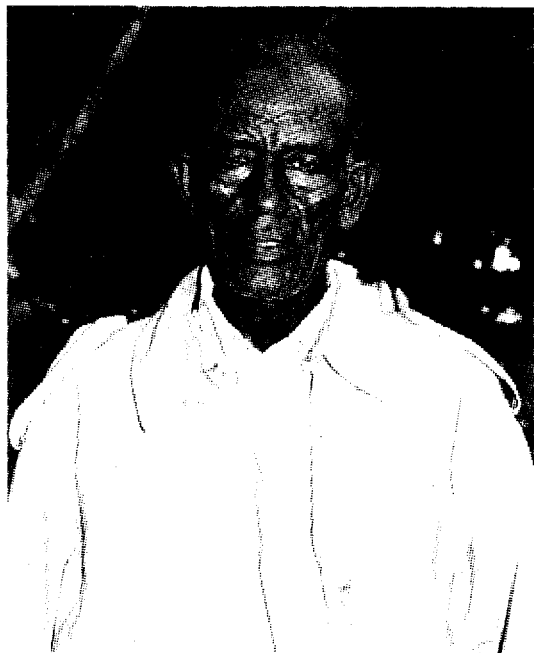
አቋማቸው፣ ምሳሌነታቸው፣ በፅኑ የወንጌል መስካሪነታቸውና፣ በቤተ ክርስቲያን ተካይነታቸው የሚታወቁት ወንጌላዊ ማሐ (መሐሪ) ጩራም ድርሻ ለመተረክ ለብቻው አንድ ጥራዝ ይጠይቃል።

በተጠቀሰው ጊዜ በሐመር አቶ ገርሾ ወንጌላ እና በተሰባቸው፣ ከበና ማኅበረሰብ አቶ ጉምዛ እና ስድስት የቤተሰባቸው አባላት፣ አቶ ገርሾ ቡቃሮ እና አቶ ጋርሾ ውካ ከነቤተሰባቸው እንዲሁም ሌሎች ስድስት አባወራዎች በወንጌል አመኑ። ከፀማይ ማኅበረሰብም አራት ሰዎች አመኑ። በዚያ ድንግል መሬትና ድንግል ልቦና መካከል በጠቅላላው ከሰላላ የማያንሱ ሰዎች ክርስቶስ የሚባል አምላክ መኖሩን ተረዱ፣ አወቁ።

በ1963 ዓ.ም. ሻንቆ እና ቦሪ በተባሉት ቦታዎች በ1964 ዓ.ም. ላላ፣ በና በፎ፣ ጉያዩ (ፀማይ) ደውላ ፣ ፅዮ፣ በሸዳ፣ በተባሉት ጣቢያዎች ትንንሽ ጸሎት ቤቶች ተቋቋሙ፤ የመሠረተ ትምህርት በመስጠትም አገልግሎታቸውን አስፋፉ። በ1966 ዓ.ም. በወንጌል ያመኑት ሰዎች 70 ያህል ደረሱ።

የክርስቶስ ኢየሱስን አዳኝነት ከማወጅ አልፎ ነፍሰ ገዳይነትን፣ ዝርፊያን፣ ዝሙትን ቀስ በቀስ የሚቃወም ትምህርትና ሃይማኖት በመስፋፋቱ የጎሣ ጦርነት፣ ዝርፊያ እና ልቅ ወሊብ እንደ ባህል በሚቆጠርበት አገር ይህ እንግዳ የሥነ ምግባር ትምህርት ማሕበራዊውን ሕይወት የሚያናጋ ሆነ። በተለይም የአሪውን ተወላጅ ጴጥሮስ ኢሲጌ “ . . . ይህ ሰው አትግደሉ፣ አትዝረፉ! እያለ ሴት ሊያረገን ነው እንዴ!” በማለት ቂም ያዙበት። እንደዛቱ አልቀረም በጥር ወር 1966 ዓ.ም. በወባ ለታመሙት ልጁና ባለቤቱ መድኃኒት ለማምጣት ወደ ሐመር (አልዱባ) የሚስዩን ከሊኒክ ሲሄድ አገኙት። በጦር ወግተው ገደሉት፤ አንጅቱን ዘከዘከው በየቆንጥሩ ላይ ሰቀሉ፤ አጥንቱን ቆራረጡ። የወንጌላዊ ጴጥሮስ ምድራዊ ታሪክ ምዕራፍ ተዘጋ። እግዚአብሔር ግን የራሱን ታሪክ በሰማእቱ ደም ማድመቁን ቀጠለ።

የኢፕሮስ ደም በፈሰሰበት፤ አጥንቱ ተቆራርጦ በተዘራበት በዚያ ቦታ በዚያው ዓመት በጥቂት ሐመሮች የተጀመረው የአልዱባ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በመላው የሐመር ባኮ ቆላው ከፍል በታላቅነቷ፤ በምእመናኗ ብዛት የሕይወት መታደስና ጥንካሬ ወደር የላትም።

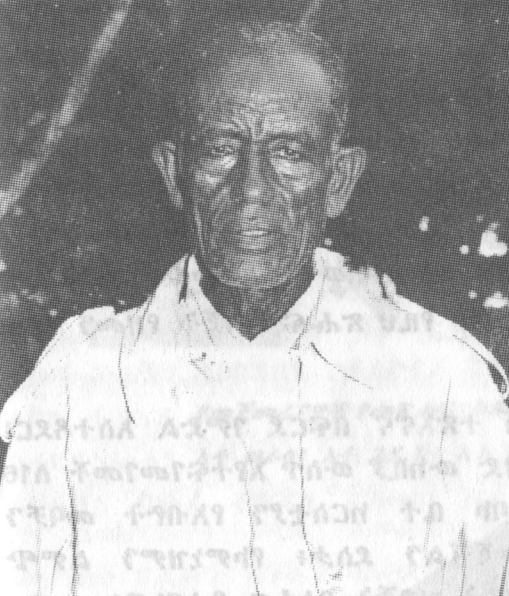
ወንጌላዊ ግሄ ሮራጥ

“ . . . ዘወትር

የኢየሱስን ሞት በሰውነታችን ተሸክመን እንደራለን (1ቆ 4:10-12) የሚለውን

የሐዋርያው ጳውሎስን ጥቅስ እንደ መፈክር በማስተጋባት የሚታወቁት ወንጌላዊ ማሔ ጩራሞ ሁለተኛው ሰለባ እንዲሆኑ አቶ ጀሙ በሚባል የሐመር ባላባት ተፈርዶባቸው ነበር።

ባላባቱ ማሔን ለመግደል ሲሄድ በእግዚአብሔር ጥበቃ በቦታው አልነበሩም፤ ያለ ደም እንዳያድር ቆርጧልና አቶ ወራቦ ወጋ የተባሉትን የማሔ ጩራሞን ደቀመዝሙር ገድሎ ሄደ። አቶ ወራቦ የአልዱባ ትምህርት ቤት ዘበኛ ነበሩ። ከሃያ አምስት ዓመት በኋላ አቶ ሞጆ በወንጌል አመነ። አቶ ማሔ በስተእርጅናቸውም ቢሆን ወንጌልን እየሰበኩ ለመሞት ቆርጠዋልና በአካባቢው ሲዘዋወሩ ሞጆ ያስተናግዳቸዋል። ሊገድላቸው የነበረውን ሰው እግዚአብሔር እንደ እንጀራ አሳልፎ ሰጣቸው፤ ዛሬ አቶ ሞጆ ቤት ያድራሉ፤ ይውላሉ፤ ከአገልግሎታቸው መልስ ያርፋሉ።

የእርኩሳን መናፍስትን አሠራር ለማፍረስ፣ የባዕድ አምልኮንና የአምልኮውን መታሰቢያ ለመጣል፣ በ21ኛው ክፍለ ዘመን ይኖራል ተብሎ ከቶም የማይታሰበውን ጓላቀር ልማድ፣ የጎሣ መተራረድ፣ ዝርፊያና ውድሚያ፣ የጥልን ግድግዳ ባፈረሰው የክርስቶስ ወንጌል ለመሻር የተሰውት ከላይ ስማቸው የተጠቀሱት ብቻ አይደሉም። በ1969 ዓ.ም. የዲሜ ማኅበረሰብ ተወላጅ ወንጌላዊ ተካ፣ በፓዲዎች ተገደለ። በ1987 ሌላው የአሪ ተወላጅ ወንጌላዊ ጴጥሮስ ይንተልቆ በሐመሮች ተገደለ። በ1991 ዓ.ም. የጎፋው ተወላጅ ወንጌላዊ አቤል ጎንደሎ በሐመሮች ተገደለ። እኒህ መዝገብ የሚያውቃቸው ናቸው፣ እግዚአብሔር ብቻ የሚያውቃቸው ደግሞ ብዙዎች ናቸው። የእያንዳንዱ የሕይወት ታሪክ ለማእትነታቸው ያበቀለውን አዝመራ፣ ሊያፈራም ያለውን ፍሬ በዝርዝር ለመመልከት የዚህ ጽሑፍ ዝግጅት የዘመን ገደብ ስለሚገድበን እናልፈዋለን።

ቀደም ሲል በክፉ መንፈስ ተጽእኖና በፍርድ ገምድል አስተዳደር፣ በጎሣ ጦርነትና በጓላ ቀር ልማድ ውክቢያ ውስጥ እየተፍገመገመች ለ16 ዓመታት የቆየችው የሐመር ባኮ ቤተ ክርስቲያን የአብዮት መባቻን ማማለል፣ የመሬት ይዞታ መሻሻልን ደስታ፣ የኮምኒዝምን ልምጭ እንዴት እንዳሳለ ፈችው ቅጽ ሦስት ዝግጅት በሰፊው ይተርክዋል።